

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra Sociální a kulturní ekologie

Diplomová práce

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra Sociální a kulturní ekologie

Obor Sociální a kulturní ekologie

Diplomová práce

Mediální obraz zahrádkářských kolonií

ve vybraných českých denících

Zpracovala: Bc. Ester Pěkná

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze zdroje uvedené v seznamu literatury. Text nebyl použit jako absolventská práce pro získání titulu na jiném oboru nebo škole.

Dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně Univerzity Karlovy a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 15. května 2015

Ester Pěkná

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Ivanu Ryndovi za vedení práce, cenné rady a připomínky. Děkuji Katedře sociální a kulturní ekologie FHS UK za péči, přístup a výjimečné studijní prostředí, které svým studentům poskytuje.

Děkuji především svým nejbližším za jejich každodenní podporu.

Bibliografický záznam:

PĚKNÁ, Ester. 2015. *Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících*. Magisterská diplomová práce 1. Vydání. Praha: Karlova univerzita v Praze, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie. 92 stran. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ivan Rynda.

Obsah

Obsah

OBSAH	7
ANOTACE:	9
KLÍČOVÁ SLOVA:	9
ANNOTATION:	10
KEY WORDS:	10
ABSTRAKT:	11
ABSTRACT:	12
ÚVOD	14
TEORETICKÁ ČÁST	17
1. HERMENEUTIKA - EXKURZE K VÝKLADU TEXTŮ	17
1.1. Teoretické předpoklady práce s textem	17
1.2. Terminologie	17
1.3. Historický vývoj disciplíny	17
1.4. Hermeneutika v dnešním slova smyslu	19
2. ZAHRÁDKÁŘSKÉ KOLONIE	21
2.1. Vymezení pojmů:	21
2.2. Historie	22
2.2.1. Industrialismus	22
2.2.2. První zahrádkové osady	23
2.2.3. Institucionalizace zahrádkářů na českém území	25
2.3. Pozitivní a negativní aspekty zahrádkových osad	26
2.3.1. Pozitivní aspekty	26
2.3.2. Negativní aspekty	28
3. MÉDIA	30

3.1. Média a společnost	30
3.2. Působení médií	31
3.3. Zpravodajství	33
3.3.1. Gatekeeping	33
3.3.2. Přístup do zpráv	34
3.3.3. Reprezentace	34
4. TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	36
4.1 Co je to TUR, historický vývoj	36
4.2 Závazky světového společenství k udržitelnému rozvoji	37
4.3. Zahrádkové osady a trvale udržitelný rozvoj	40
5. METODOLOGIE	42
5.1. Předmět, cíle a výzkumná východiska výzkumu	42
5.2. Obsahová analýza	42
5.2.1. Teoretická východiska výzkumu, vývoj a používání obsahové analýzy	42
5.2.2. Klíčové analytické kroky	44
6. EMPIRICKÁ ČÁST	56
6.1. Analýza	56
6.2. Zahrádkové osady v čase	61
6.3. Zahrádkové osady v kontextech	65
7. ZÁVĚR	70
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ZDROJŮ	75
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK V PRAKTICKÉ ČÁSTI	79
PŘÍLOHY	81
KÓDOVACÍ KNIHA	81
PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE (DP) OBORU SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ EKOLOGIE	86

Anotace:

Magisterská diplomová práce s názvem *Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících* představuje obsahovou analýzu českých deníků Mladá fronta DNES, Právo, Lidové noviny a Hospodářské noviny. Zabývá se způsobem a souvislostmi zobrazování tématu zahrádkových osad v letech 1998 – 2013.

Klíčová slova:

Zahrádkářské/ zahrádkové kolonie, zahrádkářské/zahrádkové osady, kvantitativní výzkum, obsahová analýza, média, mediální obraz, trvale udržitelný rozvoj, hermeneutika, MF DNES, Právo, Lidové noviny, Hospodářské noviny.

Annotation:

Diploma thesis on *Media Representation of the Gardening Allotments in Czech Daily Press* is a content analysis of Czech daily newspapers Mladá fronta DNES, Právo, Lidové noviny and Hospodářské noviny. It deals with the way of representation and contexts of the gardening allotments topic during years 1998 – 2013.

Key Words:

Allotment Gardening, Garden Colonies, Quantitative Research, Content Analysis, Media, Media Representation, Sustainable Development, Hermeneutics, MF DNES, Právo, Lidové noviny, Hospodářské noviny.

Abstrakt:

Předkládaná diplomová práce se zabývá mediální prezentací fenoménu zahrádkových osad v České republice.

Práce vzdáleně navazuje na sérii diplomových prací, které byly v předchozích letech na Katedře sociální a kulturní ekologie Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze zpracovány jako případové studie zabývající se vybranými zahrádkovými koloniemi z kvalitativního hlediska.

Cílem diplomové práce je odhalení mediálního obrazu zahrádkových osad na základě zpracování článků vybraných českých deníků, které fenomén zahrádkových osad v jakýchkoliv souvislostech zmiňují.

První, teoretická, část práce je členěna do čtyř kapitol: hermeneutika, zahrádkářské kolonie, média a udržitelný rozvoj. Každá z kapitol poskytuje kontext hlavního cíle práce. Následuje metodologické ukotvení práce a popis procesu výzkumu, analýza a její výsledky.

Abstract:

The aim of this thesis is the media presentation of gardening allotments phenomena in Czech Republic.

The work is in a connection with a series of thesis published during previous years on Social and Cultural Ecology department of Faculty of Humanities, Charles Univerisity. These thesis were focused on qualitattative case studies research of garden allotments.

Aim of this theis is a revelation of garden allotments image, based on processing of czech daily press articles mentioning allotment gardening.

First, theoretical, part of the thesis is organized into four chapters: hermeneutics, allotment gardening, media and sustainable development. Each of the chapters provides a context of the main purpose of the work. Methodological anchor and the research and its results itself follow on at the third part of this thesis.

Úvod

ÚVOD

Zahrádkářské kolonie¹ jsou jako specifické městské prostředí předmětem zájmu množství subjektů z mnoha rozdílných důvodů.

Obyvatelé měst, kteří v osadách hospodaří, v nich nalézají zelené zázemí, prostředí pro aktivní relaxaci i dostupnou rekreaci, mohou se těšit z vlastnoručně vypěstovaných plodů zahrady anebo realizovat dobré sousedské vztahy komunitního života osady.

Města, na jejichž území se zahrádkové osady nacházejí, si kladou otázky, zda zahrádky na svém území ponechat a podporovat nebo je zrušit a nahradit jiným typem zeleně či dokonce území uvolnit nové zástavbě.

Developeři a stavební firmy vidí v území, na kterém se osady rozkládají, ideální příležitost pro své obchodní záměry a neváhají tak podnikat kroky k získání územní, např. přesvědčovat majitele pozemků k prodeji.

Lidé na okraji společnosti zase mnohdy nacházejí v klidných zahrádkových osadách útočiště ve své existenční tísní, místo pro více či méně dočasné přežívání.

Jindy může být vzrostlá zeleň a keře zahrádkových osad bez stále přítomných obyvatel nerušeným dějištěm různých společensky patologických jevů a trestných činů.

Důležitými dvěma tématy, jež jsou vzájemně propojená, ale nejsou totožná, je na jedné straně souvislost zahrádkářských osad s konceptem zvyšování místní soběstačnosti (lokální autarkie), jež mimo jiné umožňuje výrazně snížit externality plynoucí z přepravy a transakčních nákladů; za druhé skupina pojmů potravní bezpečnost, potravní nezávislost, potravní/potravinová soběstačnost až potravinová svoboda a s nimi související zamezování plýtvání potravinami.

Zahrádkové kolonie jsou rovněž předmětem zájmu akademických výzkumů a odborných analýz. Postřehy k pozitivním aspektům zahrádkaření dlouhodobě zaznívají např. z brněnské Masarykovy univerzity. Fenomén zahrádkových osad může být uchopován napříč mnoha obory a vědními disciplínami, ať se jedná o architekturu, urbanismus, přírodní nebo společenské vědy. Zahrádkové osady nabízí všem těmto oborům bohatý výzkumný materiál.

Na Univerzitě Karlově v Praze vznikl v roce 2010 širší výzkumný projekt, který si kladl za cíl zapojení studentů bakalářských a magisterských oborů do studia fenoménu pražských

¹ Pojmy zahrádková osada/ zahrádkářská kolonie jsou používány jako synonyma, v české odborné literatuře současně převažuje používání termínu zahrádková osada, zatímco širokou veřejností je užíván spíše termín zahrádkářská kolonie

zahrádkových osad i zahrádkových osad všeobecně². V rámci tohoto projektu bylo na Katedře sociální a kulturní ekologie Fakulty humanitních studií zpracováno již několik diplomových prací.

Z uvedeného výčtu, který rozhodně není vyčerpávající, plyne, že zahrádkové osady mohou být interpretovány jako jakýsi mikrokosmos, v němž se odráží řada procesů platných pro vyvíjející se svět, v němž se rozvíjejí i ony.

Takto je zaměřen i širší výzkumný projekt FHS UK v Praze. Tato diplomová práce si klade za cíl stát se jeho součástí a přinést další z možných pohledů na zahrádkové kolonie. Bude zkoumán tzv. mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících, zaměří se na to, jakým způsobem je téma zahrádkových osad v českých médiích prezentováno, jaké jsou nejčastější souvislosti, v nichž je téma zmiňováno a zda je tímto způsobem konstruován jakýsi předobraz zahrádkových osad a s ním spojené specifické před-porozumění, stereotyp.

Diplomová práce je rozdělena do tří částí – teoretické, metodologické a empirické.

Teoretická část se nejprve zabývá širšími souvislostmi hermeneuticky a rozumění textu fenoménem zahrádkových osad, souvislostmi jeho vzniku a vývoje a specifikům českého prostředí. Následuje stručné představení témat médií a trvale udržitelného rozvoje. Oddíl práce věnující se metodologii teoreticky přibližuje metodu obsahové analýzy, která je aplikována v empirické části diplomové práce.

Praktická část práce přibližuje odpovědi na výzkumné otázky, zda ve sledovaném období došlo k proměně mediálního obrazu zahrádkových osad a jaké jsou nejčastější pozitivní a negativní kontexty, v nichž bývá téma zahrádkových osad veřejnosti ve vybraných denících předkládáno.

² Pauknerová K., Gibas P., Čížek B. (2010). Oáza klidu nebo ráj golfistů? Zahrádkáři a postsocialistická transformace (nejen) v Praze.

Teoretická část

TEORETICKÁ ČÁST

1. Hermeneutika - exkurze k výkladu textů

1.1. Teoretické předpoklady práce s textem

Jakýkoliv pokus o systematickou práci s textovým materiálem je v kontextu evropských dějin vždy spojen s bohatou hermeneutickou tradicí, která definuje jeho cíle, těžiště zájmu a metody.

V úvodní kapitole této práce proto překládám rámcový exkurs k tomuto tématu. V následujících odstavcích se zaměřím na obecné vymezení hermeneutiky – ujasnění použité terminologie a stručný přehled vývoje disciplíny. Přestože a spíše právě protože nebude předkládaná diplomová práce metodologicky ukotvena v kvalitativní analýze, tedy otevřeném a důkladném zkoumání textových pramenů, ale naopak ve vysoce strukturovaném a selektivním procesu kvantitativní metody obsahové analýzy, dovoluji si v úvodu práce zařadit kapitolu věnovanou hermeneutice – porozumění a výkladu textu.

1.2. Terminologie

Slovo *hermeneutika* (z řeckého výklad) označuje nejčastěji nauku o výkladu textu a jeho metodách. V některých filosofických proudech je dosah hermenutiky postupně rozšířen na jakýkoliv výklad znakových systémů, uměleckých děl, případně na metody napomáhající interpretaci lidské existence jako celku (Lepař, 1892).

Exegeze (z řeckého vyvádět ven) je označením takové práce s textem, která předpokládá, že text je nositelem konstantních významů, které je možné (pomocí uplatnění dílčích metod) vytěžit. V nejširším výměru pak představuje exegeze kritické a reflexivní čtení textu, s ohledem na jeho vnitřní i vnější souvislosti a formu (Lepař, 1892).

Interpretace (z latinského vykládat, tlumočit, překládat, posuzovat) nemusí mít nutně pevnější metodologickou bázi. Jedná se nejen o libovolný výklad textu, ale také o vztahování textu do nových souvislostí, případně o formulaci místa textu v širších kulturních souvislostech (Grondin, 1997).

1.3. Historický vývoj disciplíny

Text (ve svých rozmanitých podobách) hrál ve velkých starověkých civilizacích důležitou roli v podstatě od vynálezů písem v Egyptě a Mezopotámii, které jsou datovány přibližně do rozmezí 4000 až 3000 let před Kristem (Kneidl, 1989:13). Význam textových záznamů v tomto období spojoval funkce profánní i religiózní a zasahoval do sfér správy a obchodu, náboženství i politiky.

Pro upevnění výsostné pozice textů v Západním světě pak měl zásadní význam především kulturní zlom, ke kterému došlo v tzv. „axiální době“, tedy přibližně mezi lety 800 až 200 před Kristem.³ Postupující obrat velkých náboženských tradic od centrální role obětního kultu k etickým otázkám byl provázen sílící autoritou textů. (Bauer, 2009).

Skutečnost, že právě v textech, které byly obvykle vnímány jako božsky inspirované normativy, mohl člověk nacházet vodítko pro dilemata životní praxe, vedla nutně k formulaci a rozvoji základních metod hermeneutiky. Součástí posvátných spisů se postupně stávaly nejen kultické hymny, spisy legislativní a mudroslovné, ale také aktualizující prorocké apely a narativní pásma. Žánrová analýza dnes ukazuje, jak rozmanité byly funkce i výrazové prostředky starověkých posvátných spisů. Zejména jejich narativní vrstva pak umožňovala čtenářům a posluchačům snadnější vztahování se k poselství textu a vytvářela tak jakýsi přirozený hermeneutický klíč (Rendtorff, 2003).

Dějinnou situací, která měla výrazný metodologicky produktivní potenciál, se stal především hermeneutický konflikt křesťanské a gnostické tradice, ovládající intelektuální klima druhého a třetího století po Kristu (Rudolph, 2010). Gnostičtí vykladači aplikovali metodu alegorického výkladu, přejatou především z židovské tradice midrašů, na takový výklad biblických textů, který by podporoval a rozvíjel impulsy dualistických gnostických mýtů (Schubert, 1999), (Culianu, 2008).

V reakci na tento podnět se pak rozvíjela také vlastní křesťanská hermeneutická tradice, která množství gnostických impulsů ve své interpretační praxi přejala (Oeming, 2001). Nejvýraznější postavou její rané fáze byl přední představitel Alexandrijské školy Órigenés (185 – 253). Ten se při svém studiu Písma soustředil nejen na práci s originálním textem a porovnání překladů (které shrnul ve vlivném souboru šesti verzí Starého zákona, zvaném Hexapla), ale také, v návaznosti na dílo svého učitele, Klémenta Alexandrijského, formuloval ve svém spise *De principiis* tři základní významy textu – doslovný, morální a spirituální. Toto členění se stalo na dlouhou dobu základním východiskem pro středověkou exegetickou praxi (Oeming, 2001).

Zásadním přínosem pro další rozvoj interpretační tradice bylo také dílo Aurelia Augustina. Otázek výkladu a porozumění se dotýká především jeho spis *De doctrina christiana*, ve kterém přináší dodnes aktuální pojmy *signum* (znak) a *res* (věc) a zvažuje jejich vzájemný vztah (Augustin, 2004).

Ve čtrnáctém století proces emancipace evropského měšťanstva uvedl do pohybu rozsáhlé intelektuální a umělecké hnutí, za jehož epicentrum je považována toskánská Florencie (Hay, 2010). Impulsy k novému zájmu o klasickou (především římskou, později i řeckou) literaturu přicházely zejména od vzdělaných právníků, kteří se s obdivem ohlíželi za monumentálním

³Viz teorie axiální doby Karla Jasperse – Jaspers, Karl (1996), *Úvod do filosofie*, Praha: Oikoymenth

právním systémem Římské říše. Nezůstalo ovšem pouze u pokusů o rekonstrukci římského práva. Obrat k pramenům klasické epochy byl vtělen do principu „*ad fontes*“⁴. Tento princip nezůstal omezen pouze na prostředí italských renesančních myslitelů, ale brzy se rozšířil do velké části Evropy. Svého výrazného hlasatele našel v zaalpském mysliteli Erasmu Rotterdamském. Ten ve svém spise *De ratione studii ac legendi interpretandique auctores* formuloval základní principy, na kterých stavěla reformační vykladačská tradice. Ještě výraznější význam pak mělo jeho kritické vydání řeckého znění Nového zákona s latinským překladem a poznámkami z roku 1516, který je prvním vydáním, pro které je možné používat dodnes platnou charakteristiku *textus receptus*⁵. (Bauer, 2009).

Obrat k původním textům, snaha o přesnější překlady, relativizace závazné dogmatické tradice a textová analýza (opět čerpající z myšlenkových zdrojů židovských, zejména z díla Maimonidova) se shodou historických okolností pojily také s převratným rozšířením možností, které představoval vynález knihtisku. Radikální nárůst kopií jednotlivých textů a jejich nesrovnatelně snadnější dostupnost vedly mimo jiné také k rozšíření základní hermeneutické gramotnosti za úzké hranice společenství učenců. Dostupnost textů vedla také k dalšímu rozvoji univerzit (Bauer, 2009).

1.4. Hermeneutika v dnešním slova smyslu

O hermeneutice v současném slova smyslu lze hovořit od 18. století. Zakladatelem této disciplíny je teolog a filosof Friedrich Schleiermacher (1768 – 1864), velký inspirátor hnutí liberální teologie. Po myšlenkovém otřesu, způsobeném osvícenskou filosofií, shrnul Schleiermacher všechny motivy, které pokládal za nutné, pro další existenci křesťanství. Vedle subjektivizujícího obratu k vnitřnímu náboženskému citu to byla také zvýšená důvěra v rozvíjející se vědy a využití jejich exaktních metod pro potřeby filosofie a teologie (Schleiermacher, 2012). Schleiermacher vtáhl do horizontu vykladačského zájmu nejen text samotný, ale také široké okolnosti jeho vzniku, světa a orientace jeho autorů (Pokorný, 2007).

Naznačený směr následoval o několik desetiletí později německý filosof Wilhelm Dilthey (1833 – 1911), který jako první formuloval teorii hermeneutického kruhu, podle které proces porozumění textu probíhá v cyklu postupné korekce interpretova předporozumění. Tuto teorii později rozpracoval a zpopularizoval Hans Georg Gadamer (1900 – 2002), (Pokorný, 2007).

Konec devatenáctého a začátek dvacátého století byl obdobím, ve kterém se hermeneutika stala klíčovou disciplínou evropského myšlení a rozvinula se do mnoha různých podob a variací. Hlubší analýza jazyka a znakových systémů byla rozvíjena díky přelomové práci Ferdinanda de Saussure (1857 – 1913) a Charlese Sanderse Pierce (1839 – 1914). Ti svou pozornost soustředili na analýzu znakových systémů a principů, díky kterým se znaky stávají nositeli významu (Palek, 1997).

⁴ „*ad fontes*“ – hledání původních pramenů

⁵ „*textus receptus*“ – přijatý text

Do sféry fenomenologické filosofie a analýzy existence byla hermeneutika vnesena Martinem Heideggerem (1889 – 1976). Tak byla působnost hermeneutiky rozšířena od textů k výkladu celku lidské existence (Heidegger, 2002).

Bez hermeneutiky devatenáctého století by byla nemyslitelná analytická filosofie, zdůrazňující centrální roli jazyka v teorii poznání, noetice, stejně jako díla postmoderních filosofů, kteří zejména ve francouzském prostředí namnoze vycházeli z prostředí literární vědy a opět položili důraz na narativy a jejich moc při konstrukci skutečnosti.

Díky všem těmto rozvinutím představuje hermeneutika v současnosti základní metodologickou bázi pro humanitní a společenské vědy. Z důvodu širší paralely mezi tím, co bylo řečeno výše, a tématem této práce, byla hermeneutika zvolena jako jedna z interpretačních metod analyzovaných textů a analyzované situace, a to ve dvojitým smyslu. Jednak jde o to, jak se hermeneutika vztahuje k porozumění světu skrze poselství textu a jeho kontexty a jednak jde o záměry dalších částí této práce – vztahování se k poselství médií a jejich zobrazování a o konstrukci sociální reality. Konečně tématem je i vztah zahrádkářských osad k hodnotám udržitelného rozvoje. Ze všech těchto důvodů bylo účelné do úvodní kapitoly této práce zařadit velmi stručné pojednání o hermeneutice.

2. Zahrádkářské kolonie

Tato kapitola je věnována tématu zahrádkových/zahrádkářských osad/kolonií (používání pojmů viz dále). V úvodu jsou definovány klíčové pojmy, následuje historický vývoj fenoménu zahrádkových osad od jejich vzniku v období industrialismu až k současnému stavu a soudobé roli. Kapitulu uzavírá shrnutí pozitivních a negativních aspektů existence zahrádkových osad ve městech.

Zahrádkovým osadám se v posledních letech dostává nové pozornosti přicházející často ze strany mladé generace. Mladé rodiny, které se aktivně zajímají o prostředí, v němž žijí, znovu objevují možnosti zahradničení a pěstování ovoce a zeleniny ve městě. V Praze i v jiných českých městech v posledních letech vzniká řada např. komunitních zahrad, sdílených zahrad, pořádají se workshopy osazování truhlíků a balkonů, drobná zelenina a byliny se pěstují v pytlích na dvorech mezi domovními bloky. Zahrádkaření ve svém nejširším pojetí je v současné době tzv. v kurzu, a pokud si můžeme dovolit trochu přehnané tvrzení, tak ten, kdo nepěstuje alespoň bylinky na kuchyňské lince nebo za oknem, jako by snad ani nebyl. Zahrádkové osady nabízí nejen místo pro záhonek a radost z vlastních výpěstků, ale i možnost trávit čas ve specifickém typu zeleně uprostřed velkoměsta.

2.1. Vymezení pojmů:

Zahrádková osada / zahrádkářská kolonie

Pojmy zahrádková osada / zahrádkářská kolonie jsou všeobecně používány jako synonyma. V současné české odborné literatuře převažuje používání termínu *zahrádková osada*, zatímco u široké veřejnosti, stejně jako v médiích jednoznačně převažuje užívání termínu *zahrádkářská kolonie*. Níže nabízím výběr několika definic zahrádkových osad/ zahrádkářských kolonií.

Technické definice:

„Jedna nebo více menších a stavebně nesrostlých lokalit současně zastavěného území obce mimo jeho hlavní sídelní část.“ (WEB 1)

„Soubor zahrádek, staveb a zařízení se společným oplocením a společnou přístupovou cestou k veřejné komunikaci“ (WEB 2).

Sociologická definice:

„Zahrádkářská kolonie je sociální mikrosvět, který má svoji formální strukturu, ustálená neformální pravidla svého fungování, kolektivní i individuální rituál.“ (Hošková, Klvač, Králová a kol, 2008:13)

„Každá krajina zahrádkové osady je sociální, materiální, imaginární, emocionální svět – celek, na který velmi výrazně působí estetika, vizualita, politické vyjednávání a v které se velmi výrazně materializuje čas“ (WEB 3)

2.2. Historie

Pro pochopení dnešní podoby zahrádkových osad je třeba malého ohlédnutí a připomenutí jejich původního účelu i dalších souvislostí období, v němž zahrádkové osady původně vznikaly.

2.2.1. Industrialismus

Původ zahrádkových osad sahá do období industrialismu. Není cílem této části práce vykreslit všechny společenské změny, které byly novým obdobím industrializace způsobeny, ale ráda bych pojmenovala alespoň některé z nich:

V oblasti lidských vztahů přineslo nové společenské uspořádání zejména zvýšenou individualizaci, sociální atomizaci a rozpad tradičních rodinných vazeb. Tradiční rodinné vazby, vazbu na půdu, zemědělství jako způsob obživy, kdy především rodina ztratila svou produkční a naopak posílila spotřebitelskou funkci to vše příchodí moderní doba proměnila, aby byl možný rozvoj nového typu společnosti. Postupně došlo ke zrušení nevolnictví, prosazení konceptu občanských práv a myšlenek o svobodném jednotlivci, méně autoritativním, sekulárním, demokratickým a liberálním státu a v neposlední řadě i k prosazování představ o svobodném obchodě. Dále došlo k rozvoji průmyslu, k masivní výstavbě železnic. Železnice nově propojily od sebe dosud vzdálená a izolovaná místa. Rozvoj průmyslu znamenal i další zcela zásadní událost – nahrazení lidské a zvířecí práce nově vynalezenými uměle vytvořenými nástroji.

Celkově tak došlo k zásadní proměně stylu lidského života. Nové období bylo charakterizováno optimismem neustálého pokroku a přesvědčením že s dalším poznáním, větší mírou podmanění si přírodních zákonů a pokračujícím pokrokem bude postupně možné odhalovat pravdy všechny.

Uvedeným náznakem vykreslení obrazu nové lidské epochy mířím k několika negativním důsledkům moderního industriálního období, které souvisí s pozdějším zakládáním prvních zahrádkových kolonií. Zmíněnými důsledky jsou znečištění životního prostředí, jeho negativní dopad na (nejen) lidské zdraví a dále hlad, chudoba a nezaměstnanost některých městských obyvatel.

Na závěr je však třeba alespoň zmínit, že industrializace v českých zemích probíhala oproti Západní Evropě s jistým zpožděním a měla poněkud odlišný ráz. Její důsledky nebyly pro vztah k půdě a subsistenčnímu hospodaření tak fatální jako například ve Velké Británii. Český průmyslový dělník mohl vzhledem k relativně malé rozloze našeho území do města za prací dojíždět a uchovat si tak na venkově menší hospodářství, pro případ nouze, na kterém mohl pracovat v pro něj nově vzniklém volném čase. V raných fázích industrializace se tedy podařilo částečně tyto tradiční, rurální vazby zachovat. Jejich bořitelem se tak u nás stal až pozdější fenomén kolektivizace, související i se zavedením průmyslových produkčních strategií do zemědělského hospodaření (Havelka, 2012).

2.2.2. První zahrádkové osady

Autoři Gibas, Pauknerová a Čížek, kteří se výzkumem zahrádkových osad v Čechách zabývali, odlišují několik historických proudů, z nichž vzešla dnešní podoba osadního zahrádkaření. První proud označují jako proud křesťansko-osvícenský, nazývaný též dle místa svého vzniku proud francouzský. Druhý proud je nazývaný osvětově-modernistický, je rovněž označován jako tzv. německý proud (Pauknerová, Gibas, Čížek, 2010).

První francouzské zahrádkové osady vznikaly na počátku 19. století. V pozadí jejich vzniku stála reakce na období vzniklé společenské krize. Zakládání zahrádek bylo ve Francii zprvu projevem diakonické činnosti farních společenství a jejich odpovědí na neuspokojivou životní situaci některých členů společnosti. Farnosti uvolňovaly část své půdy potřebným lidem, často továrním dělníkům, aby mohli v zahradách pěstovat jídlo pro svou potřebu, obživu. „*Conferénces de Saint Vincent de Paul – dodnes existující katolická charita, jejímž cílem je umenšení chudoby a praktická pomoc lidem v nouzi – v roce 1837 začala přidělovat zahrádky chudým a podporovat je tak v hmotné nouzi.*“ (Pauknerová, Gibas, Čížek, 2010: 3)

V podobném časovém období vznikaly i zahrádkové osady v Německu. V roce 1814 farář H. F. C. Schröder rozparceloval farní pozemky a založil v Kappeln an der Schlei první zahrádkářský klub v Německu. (Pauknerová, Gibas, 2013). Nejvýznamnějším německým propagátorem zahrádkových osad byl lipský lékař Moritz Schreber (1808–1861). Schreber se zabýval dětským zdravím a zdravotními důsledky rozvoje průmyslu ve městech. „*Po Schreberově smrti založil v roce 1865 v Lipsku jeho přítel Dr. Innocenz Hauschild svépomocnou školní asociaci pojmenovanou na Schreberovu počest „Schreberverein“. Asociace si od města pronajala pozemky a zřídila na jejich ploše hřiště pro děti, kolem kterého brzy vznikly i zahrádky pro děti. Kolektivně vlastněný a spravovaný soubor zahrádek měl umožnit dětem – ale brzy i dospělým – uniknout z nezdravého, sociálně i ekonomicky tíživého prostředí průmyslové metropole a zdravě se rekreovat prací a hrou na čerstvém vzduchu*“ (Pauknerová, Gibas, 2013).

S rozvojem a šířením průmyslu se i zahrádkářské osady postupně rozšiřovaly do celé Evropy. V Rakousku byl propagátorem zahrádkaření spolek Rosenthal, v Anglii se zahrádky stavěly společně s továrnami (Ambrožová, 2011:20). Autorky Tvardková a Rolfová upozorňují na sociální roli anglických městských zahrádek, které se objevily již v 18. století: Pozemky pro zahrádky poskytovali venkovským dělníkům sami šlechtičtí majitelé půdy, charitativní organizace či bohatí továrníci. Nejen aby jim ekonomicky ulevili, ale také aby zabránili protestům a povstáním. (Gibas, Novák, 2013).

První zahrádková osada byla na českém území nalezená na konci 19. století, když byly zakládány dělnické zahrádky, například u továrny Ringhoffer (Pauknerová, Gibas, 2013). Na začátku 20. století byly v Čechách zakládány zahrádkové osady zejména v Praze. Zakládaly se zahrádky

francouzského typu – pro obživu i tzv. „Schreberovy“ zahrádky, které kladly důraz na zdravotně fyzickou kondici obyvatel města. Podobné důrazy a přesvědčení jako u Schrebera, bylo možné najít v té době v i Čechách u známého spisovatele, archeologa a pedagoga Eduarda Štorcha (1878–1956). Štorchovým snem bylo vytvořit místo, které je nazýváno „Dětská farma“. Dětská farma měla být místem pro praktickou výuku dětí v otevřeném prostoru městské přírody. Farma se Štorchovi opravdu podařila vybudovat. Její realizace bylo možná díky penězům, které Štorch získal rozprodáním své archeologické sbírky a vložením vlastních úspor. Fungovala až do roku 1934, kdy byla její činnost nuceně ukončena, ale pozitivní výsledky i samotná myšlenka dětské farmy se stala inspirací pro pozdější alternativní vzdělávání v Čechách (Pauknerová, Gibas, 2013), (Štoll, 2008).

Velký nárůst zakládání zahrádkových osad na českém území i jinde v Evropě byl spojen s obdobími první a druhé světové války. Zahrádky totiž v době nedostatku potravin a hladu sloužily jako vítaný zdroj obživy a zpestřovaly jinak poměrně chudý válečný a poválečný jídelníček.

Na rozdíl od Evropy, česká zahrádkářská činnost po válce neustala a pomalu rostla až do vlny největšího rozmachu v 70. letech. *„Zatímco ve většině evropských států nastal po druhé světové válce úpadek zahrádkaření, doba reálného socialismu a především období normalizace způsobily, že se zahrádkaření u nás vyvíjelo specifickým způsobem. Nedostatek ovoce a zeleniny, špatné bytové podmínky, nemožnost občanského života a snaha o útěk do soukromí přispěly k rozvoji osad.“* (Gibas, Matějčková, 2013).

Výrazná vlna rozvoje zahrádkových osad přišla v 70. letech. Obcím a městům bylo usnesením vlády uloženo včlenění ploch pro zahrádkové osady do územních plánů a ministerstvo zemědělství přidělilo Českému zahrádkářskému svazu k trvalému nebo přechodnému využití pozemky, které uznalo jako nevhodné pro zemědělskou velkovýrobu (zavezené skládky, vytěžené pískovny, svažitá a kamenitá pozemky apod.). Na těchto územích tak byly zakládány nové osady a řady osadních zahrádkářů se rozrůstaly. Nastavení tehdejšího právního systému ale neumožňovalo zahrádkářům pozemky osad vlastnit, což se projevilo jako problém později po roce 1989 a dodnes je otázka vlastnictví pro zahrádkáře živým a choulostivým tématem. (Ambrožová, 2011)

V 70. letech napsal Ing. Mareček a kolektiv o zahrádkových osadách toto: *„Nespornou výhodou této organizační formy zahrádkaření je především to, že se zde individuální způsob zahrádkaření vhodně spojuje s kolektivními a celospolečenskými hledisky. Zahrádkářská organizace, která spravuje tato zařízení, zastává funkci prostředníka mezi potřebami a zájmy jednotlivců na jedné straně a státních orgánů na druhé straně“* (Mareček a kol. 1975:182).

Přestože se zahrádkaření těšilo přízni režimu, bylo politizováno, organizováno a mnohdy stranicky angažováno, staly se osady, podobně jako chaty a chalupy, pro řadu obyvatel i útočištěm a místem úniku právě před zmíněným téměř všudypřítomným režimem.

V roce 1991 nabyl účinnosti tzv. Zákon o půdě (zákon 229/1991 Sb. O úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku). Zákon kromě jiného upravoval nastavení vlastnických práv zahrádkářů. Do té doby používaný princip trvalého užívání zemědělsky nevyhovujících pozemků byl zrušen a nahrazen nájemním vztahem. Vlastníky pozemků zahrádkových osad se staly různé subjekty – města, městské části, státní pozemkový úřad, církve nebo soukromí vlastníci. Český zahrádkářský svaz se proto zabýval otázkou ocenění pozemků a jejich ochranou. V řadě evropských států již existovala legislativní úprava poskytující zahrádkovým osadám legislativní ochranu pro jejich celospolečenské přínosy.

V Čechách se o tzv. zahrádkářský zákon začalo usilovat ve druhé polovině devadesátých let, kdy bylo Českým zahrádkářským svazem připraveno znění zákona a hledána jeho politická podpora. Zákon byl nakonec Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR předložen Českou stranou sociálně demokratickou, ale nebyla nalezena dostatečná podpora pro jeho přijetí. Druhý, opět neúspěšný pokus o prosazení zahrádkářského zákona se odehrál v roce 2010 a na další návrh zatím zahrádkáři čekají.

2.2.3. Institucionalizace zahrádkářů na českém území

Nejdříve se zahrádkáři sdružovali do různých spolků a společenství, později se první zahrádkářskou organizací stal Ústřední svaz spolků pro zakládání zahrádkových kolonií v Republice československé, založený před koncem války v roce 1917.

Po vzniku několika dalších svazů, jejich mnohonásobném přejmenování, slučování a rozlučování nastala další výraznější změna po změně politického režimu.

Za socialismu byl Český zahrádkářský svaz (ČZS) stejně jako ostatní společenské organizace, začleněn do Národní fronty, která měla vytvářet tehdejšímu režimu zdání společenské podpory. Organizace, které do Národní fronty nevstoupily, byly zrušeny. Tím došlo k politizaci ČZS, který plnil volební program Národní Fronty. Jeho vedení muselo být politicky schváleno a i při získávání zahrádek se bral ohled na „společenskou angažovanost“ čekatelů (Gibas, Novák, 2013).

V roce 1957 byl ustaven Československý svaz zahrádkářů a ovocnářů. Tento svaz svolával po každých čtyřech nebo pěti letech sjezd, který byl vrcholným orgánem Svazu. Do roku 1989 se odehrálo celkem sedm sjezdů.

V závěru roku 1989 bylo rozhodnuto o upuštění od konání sjezdů a v roce 1990 se Svaz rozhodl plně se postavit za demokratické změny ve společnosti. Mezi základními pilíři činnosti Českého zahrádkářského svazu zůstala odborná a vzdělávací činnost členů, vydávání časopisu Zahrádkář, propagační a organizační práce (veřejné výstavy a další setkání). Dalšími důrazy pak byla ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana zájmů členů a členských organizací při řešení vlastnických a uživatelských vztahů k půdě, zajišťování pozemků pro zakládání nových osad a

dialog se státní správou. (Ambrožová, 2011). Český zahrádkářský svaz začal usilovat i o mezinárodní spolupráci a v roce 1996 vstoupil do Evropské ligy zahrádkářů.

Kořeny a vývoj zahrádkových osad zmapovalo v českém prostředí několik autorů⁶ i Český zahrádkářský svaz. V roce 1999 bylo v Hradci Králové založeno Zahrádkářské muzeum, které shromažďuje dobovou dokumentaci, tematickou knihovnu a archiv časopisů se zahrádkářskou tematikou.

2.3. Pozitivní a negativní aspekty zahrádkových osad

V debatě (nejen mediální) o smyslu existence zahrádkových osad mají jejich pozitivní a negativní aspekty nezastupitelné místo. Bývají častým předmětem sporů aktérů jednání a neshody často panují i v tom, který z daných aspektů je více nebo méně významný.

Stále aktuální, přehledná argumentace shrnující hodnoty, přínosy i nevýhody zahrádkových osad pro města byla vypracována pro Radu Hlavního města Prahy v roce 2009 pod názvem Generel zahrádkových osad v Praze. Přínosy osad jsou zde členěny do tří oblastí: přínosy zahrádkových osad městu, přínosy zahrádkových osad životnímu prostředí a sociální aspekty zahrádkových osad. Členění se tak do velké míry překrývá s uvažováním v perspektivě pilířů trvale udržitelného rozvoje (více viz Kapitola 4, teoretické části). Dovoluji si na následujících řádcích přehledné pojetí členění pozitivních i negativních aspektů zahrádkových osad Generelu použít:

2.3.1. Pozitivní aspekty

Přínosy zahrádkových osad městu (WEB 1)

- *Jsou nedílnou součástí systému zeleně města*
- *Jsou důležitou součástí městských rozvojových koncepcí a rozvoje rekreačních zelených ploch*
- *Efektivně se uplatní v koncepci greenbeltu – zeleného pásu města*
- *Podílejí se na členění urbanizovaných a zelených ploch města*
- *Spoluvytvářejí zelené pohledové horizonty urbanizovaného prostředí*
- *Jsou rekreačním zázemím města*

⁶ Dobrý přehled literatury na téma zahrádkářství/zahrádkové osady lze hledat u autorů Pauknerová, Gibas, Čížek a Kupera (2008).

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících

- *Zahrádkaření je jednou z nejdostupnějších volnočasových aktivit – prostorově, dopravně, finančně i sociálně*
- *Zahrádkové osady umožňují věkově nelimitované rekreační využití*
- *Navazují na obytné zázemí města, pěší a cyklistické trasy, jsou cílem procházek*
- *Zajišťují sociální kontrolu velkých ploch*
- *Šetří veřejné finance kvalitní údržbou městských ploch*
- *Jsou zdrojem zisku z nájemného*
- *Uplatňují se v podnikatelské sféře – odbyt zahradnického sortimentu a služeb*
- *Jsou jedním ze stabilizačních prvků kvalitního života ve městě*
- *Svou multifunkčností přispívají k tvorbě městské krajiny*

Přínosy zahrádkových osad životnímu prostředí (WEB 1)

- *Mikroklimaticko-hygienické funkce zahrádkových osad*
 - Produkce kyslíku – součást zelených plic města*
 - Pozitivní vlhkostní a tepelná regulace města*
 - Vliv na denní a noční teplotní amplitudu*
 - Snižování prašnosti*
 - Snižování hlučnosti*
- *Zabraňují vodní erozi*
- *Podílejí se na retenci vody v území a pozitivních vodohospodářských poměrech*
- *Jsou biologickým filtrem, omezují škodlivé látky v prostředí – produkce fytoncidů*
- *Jsou významným prvkem biodiversity*
- *Tvoří specifickou ekologickou niku*
- *Napomáhají naturalizaci městského prostředí, zahrnují biologické rozvojové plochy*
- *Udržují geofond okrasných rostlin, podílejí se na šlechtění*

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících

- *Udržují geofond starých krajových odrůd ovocných dřevin*
- *Udržují a množí druhy ohrožené květeny ČR*
- *Přispívají k trvale udržitelnému rozvoji (kompostování, biozahradničení, snížená produkce obalů – menší ekologická stopa, využívání místních zdrojů potravin)*
- *Zpracovávají bioodpad*
- *Vyznačují se téměř nulovou energetickou náročností na provoz*

Sociální aspekty zahrádkových osad

- *Významný prvek městské rekreace a trávení volného času – aktivní rekreace*
- *Uspokojují potřebu kontaktu s půdou a přírodou*
- *Nejintenzivněji využívané městské zelené rekreační plochy*
- *Tvorba komunity, sdružování občanů se společným zájmem*
- *Sdílení zkušeností, znalostí – kultivace společnosti – sociální kolektivní inteligence*
- *Multidisciplinární téma zahradničení – spolupráce mnoha oborů*
- *Význam pro psychohygienu a regeneraci duševních sil – emocionální a psychické zdraví populace, vnímání zelené barvy, klimatická masáž*
- *Význam pro regeneraci fyzických sil a rekonvalescenci po onemocněních*
- *Dietetický aspekt – prevence závažných onemocnění – produkce biopotravin, kvalitních produktů*
- *Naučné a výchovné předpoklady, kontakt s životními cykly, vztah k přírodě, ochrana prostředí*
- *Místo pro spolupráci, pomoc a integraci hendikepovaných a sociálně znevýhodněných*
- *Místo intergeneračního dialogu a setkávání*
- *Důležitá seniorská aktivita*

2.3.2. Negativní aspekty

Problémy a střety zájmů zahrádkových osad (WEB 1)

- *Samovolná přeměna osad v trvalé bydlení – sídelní haše*
- *Uzavřenost v komunikaci s městským prostředím, městskými částmi, městskou societou*
- *Ekologicky nešetrné hospodaření*
- *Špatně fungující osada z hlediska kontroly osadního řádu (skládkování, neudržované zahrádky)*
- *Výskyt osad v historickém centru*
- *Rozpor s ochranou životního prostředí (volná migrace živočichů)*
- *Zájmy malého počtu obyvatel vs. zájmy většiny*
- *Přidělování pouze malých parcel a povolení přístřešků v takové hustotě, působící zásahy do krajinných hodnot území*
- *Oplocování, uzavírání veřejných cest před ostatními obyvateli*
- *Nezájem o údržbu společných prostorů a společných zařízení*

V dostupné literatuře jsem narazila ještě na dva důležité negativní aspekty zmiňované v souvislosti se zahrádkovými osadami, které v Generelu zahrádkových osad přímo nenajdeme. Jedná se zaprvé o časté estetické výtky směřující na nepěkný vzhled osad a zadruhé výtku k osadám jako soukromé zeleni, do níž nemá přístup široká veřejnost. Za zmínku v souvislosti s problematikou soukromého vlastnictví osad stojí poznámka, že v některých zemích nebo městech např. ve Finsku, Dánsku, Lipsku existují zahrádkové osady, které mají své vlastníky, zároveň jsou ale veřejnosti přístupné a mohou sloužit např. jako park či místo odpočinku ve městě.

3. Média

3.1. Média a společnost

Protože předmětem této diplomové práce je zkoumání mediálního obrazu, bude následující kapitola věnována velmi základním způsobem médiím, mediální komunikaci, jejich fungování, moci a roli ve společnosti.

„Pro současnou (pozdně) moderní společnost je typická exploze mediované skutečnosti spojená s každodenním kontaktem s nesčetnými výstupy mediální produkce, které usměřňují naše vnímání světa kolem nás, naše občanské postoje a volební jednání, stejně jako životní postoje a spotřební chování“ (Trampota, Vojtěchovská, 2010:8).

Každodenně jsme jako jedinci i společnost vystavováni záplavě mediálních sdělení. Mediální sdělení k nám přicházejí v různých formách, sami je aktivně vyhledáváme, ale řadě z nich jsme vystavováni, aniž bychom si je vybrali. Mediální sdělení k nám přicházejí skrze masová média – televize, rádia, noviny, časopisy, internet a sociální sítě, vizuálně videoklipy, billboardy nebo plakáty i například z nápisů na oblečení, které nosíme (Strachota, Valůch, 2008).

Ve studiu médií se prolínají perspektivy dalších humanitně orientovaných oborů, jako jsou sociologie, politologie, historie, kulturní studia, lingvistika, sémiotika, hermeneutika a další. Mediální sdělení své příjemce nacházejí skrze různé kanály, v různých formách, mají různorodé charaktery a jejich konečná podoba je výsledkem řady vlivů a postupů mediálních institucí (Jirák, Köpplová, 2007).

Studium médií se jako samostatný obor začalo ustavovat na počátku dvacátého století a v rámci této disciplíny jsou rozlišovány dva základní směry, přístupy. Jedná se o teorii masové komunikace a mediální studia. Vývojově starší teorie masové komunikace *„využívá pro studium médií především sociologických výzkumných metod a vykládá jejich roli a působení v sociologickém kontextu“* (Jirák, Köpplová, 2007: 24). Mediální studia, jsou multidisciplinárním přístupem založeným na základech teorií masové komunikace a kulturních studiích. *„Zřetelným přínosem kulturních studií je důraz kladený na vztah mezi kulturními produkty (včetně produktů mediálních) a společenským kontextem jejich produkce a užití, zvláště na vztahy k politickým strukturám a existující hierarchické uspořádání společnosti se zvláštním ohledem na rasu, etnicitu, třídní zakotvení a rod (gender)“* (Jirák, Köpplová, 2007: 24).

Média nefungují nezávisle na svém prostředí. Prostor média ovlivňuje a je jimi zase zpětně ovlivňováno. Ostatně slovo „médiu“, vycházející z latiny znamená prostředek, to, co něco zprostředkovává. *„Mediace, zprostředkovávání, je považována za jednu z hlavních funkcí masových médií. Každé zprostředkování je ovšem aktivní interpretativní činností...Média jsou mocné a autonomní instituce, které procesu mediace skutečně „dávají podobu““*. (Jirák, Köpplová, 2007: 42).

V souvislosti s médií, s našim každodenním kontaktem s nimi, je proto důležité si uvědomovat nutnost mediální sdělení aktivně reflektovat a vědomě zpracovávat. „*Proto je právě poznání zákonitostí jejich jednání, tedy charakteristických rysů procesů mediace, rozhodující pro pochopení toho, jakou podobu mají produkty, které média nabízejí – mediovaná sdělení*“ (Jiráček, Köpplová, 2007: 43). Tomuto procesu říkáme mediální gramotnost. Na mnoha úrovních se dnes ocitáme uprostřed globální mediální kultury. Média nás obklopují téměř všude. Proto mezi jedny z klíčových dovedností člověka v dnešní společnosti patří i kritická autonomie, neboli samostatné uvažování založené na kritickém myšlení a sebevyjádření. Roste význam schopnosti rozlišování a kritického posuzování množství informací, kterými jsme obklopani (Strachota, Valůch, 2008).

Masová média mohou podávat svědectví o světě, přesvědčovat o ne/výhodnosti, ne/správnosti, ne/platnosti hodnot a norem, umožňovat vyjasnění stanovisek, bavit, poučovat, vzdělávat atp., to znamená, že média plní určité společenské funkce. (Jiráček, Köpplová, 2007). Jiráček a Köpplová uvádí 5 základních funkcí médií:

1. Informování: poskytování informací o událostech
2. Socializace: vysvětlování a komentování významů událostí, společenských vztahů a informací
3. Kontinuita: podpora převládajících kulturních vzorců
4. Zábava: prostředek uvolnění a zdroj oslabení sociálního napětí
5. Získávání: agitování pro společensky významné cíle

3.2. Působení médií

Vývoj představ o působení médií, jejich dopadech, vlivu a účincích na jednotlivce i společnost byl a je stejně dynamický jako vývoj společnosti a médií samotných. Důležité pro tyto pohyby jsou dle Jiráčka a Köpplové tři faktory: stav společnosti, rozvoj médií (hlavně technický) a rozvoj poznání společnosti a uvažování o ní. V průběhu vývoje se tak objevilo několik významných konceptů o moci a fungování médií, více či méně platných a důležitých pro naše dnešní uvažování.

Naznačené teorie jsou v mediálních studiích obvykle děleny do čtyř etap, podle převažující představy o míře dopadu médií na člověka. Chronologicky první etapa je charakterizována představou o velmi mocných médiích, druhá etapa připouští omezený účinek médií, protože člověk je výrazně ovlivňován i mnoha jinými sociálními a psychologickými aspekty. Na základě empirických výzkumů se poté opět vrátilo přesvědčení o spíše mocných médiích (přibližně 60. - 80. léta dvacátého století v podobě třetí etapy patří i důležité koncepty teorie sociální konstrukce reality a teorie nastolování agendy.

Dopad, vliv a účinek médií jsou oborově zavedené pojmy, které lze jednoduše popsat takto: dopad je nejobecnější výraz, zahrnuje vlivy i účinky médií. Vlivem je myšleno dlouhodobé, trvalé působení médií a účinek odkazuje k reakci na určitý typ mediálního sdělení (Jiráček, Köpplová, 2007).

Teoretik mediálního vzdělávání Len Masterman představil v souvislosti s otázkou vlivu médií na společnost výstižnou klasifikaci pěti klíčových oblastí, v nichž vliv médií rozeznává a považuje za důležitý (Masterman, 1985).

1. vliv na demokratické procesy dané země
2. vysoká míra mediální konzumace, přesycení médií
3. ovlivňování postojů a názorů
4. rostoucí vliv vizuální komunikace a vizuálních sdělení
5. význam informací a celoživotního vzdělávání

Jako metoda pro analýzu dlouhodobého vývoje a obsahu článků informujících o zahrádkových osadách bude v této práci zvolena kvantitativní metoda obsahové analýzy. Metodologický postup, výhody i úskalí obsahové analýzy jsou popsány dále, v rámci příslušné kapitoly. Ráda bych ale i zde, v kapitole o médiích okrajově zmínila základní otázky, které je třeba si při práci s mediálními sděleními a jejich vlivem klást a stále si připomínat: Kdo sdělení vytvořil? Jakými tvůrčími postupy se původce sdělení snaží upoutat pozornost? V čem mohou ostatní příjemci chápat mediální sdělení jinak než já? Které druhy životního stylu, hodnoty a úhly pohledu jsou v mediálních sděleních prezentovány a které vyloučeny? Proč bylo dané sdělení vytvořeno? (Strachota, Valůch, 2008).

Bylo řečeno, že média, jako komunikační nástroj⁷, ať už intra/interpersonální nebo skupinový, institucionální či celospolečenský, odráží i spoluutváří naše postoje a názory. Ohlédnutí do historie českých médií přináší např. témata jako propojenost vazeb politických stran a tiskových podniků v období první republiky, fenomén novinářské kolaborace v období protektorátu, v době komunismu souvislosti vztahu hospodářských podmínek a nastavení mediálního systému, vývoj neformálních komunikačních kanálů opozičních a exilových struktur. Dějinný sociální, kulturní, politický i ekonomický kontext je tak pro jakékoliv úvahy o společenských fenoménech vždy na místě (Trampota, Vojtěchovská, 2010: 11-13). Teoretik masové komunikace McQuail v tomto ohledu přidává následující důrazy, některých jsme se již dotkli v souvislosti funkcionalistického přístupu: média jsou hlavním zdrojem informací o světě, vnáší význam našim zkušenostem, vytvářejí pojem historie, do jisté míry konstruují sociální realitu, předkládají normy a modely chování, částečně přebírají role tradičních institucí (např. škola, rodina atd.), vytvářejí symbolický svět a zprostředkovávají kontakt se společenskou realitou (McQuail, 1999). Podobně zde můžeme připomenout i Schleiermacherův důraz na důležitost okolností a souvislostí vzniku textu a myšlenkovou orientaci autora při hermeneutických úvahách a o textech.

⁷ Typologie mezilidské komunikace viz Jirák, Köpplová, 2007: 16).

Jak shrnují Jirák a Köpplová, při zamýšlení nad působením médií, lze následovat obecné parametry (Jirák, Köpplová, 2007).

- časový rozměr
- způsob vyvolání mediálního účinku
- ne/záměrnost účinku
- povaha účinku
- koho se účinek týká
- intenzita účinku

3.3. Zpravodajství

Jak ukáže praktická část práce dále, drtivá většina mediálních sdělení o zahrádkových osadách, předmětu praktického výzkumu této práce, přichází ve formě zpravodajství.

Zpravodajství má v médiích specifické postavení a je mu věnována velká pozornost, protože představuje zdroj informací o světě, se kterými jedinci nemají vlastní zkušenost. „*V mnoha případech se zpravodajství skutečně stává hlavním či jediným zdrojem informací o společenských jevech a událostech, se kterými nemají publika možnost bezprostředního kontaktu. Příjemci zpráv tak jsou často závislí na konkrétním způsobu zpracování události médii*“ (Trampota, 2006:12).

„*Zpravování o významných, zajímavých, překvapivých, úspěšných tragických či jinak atraktivních událostech patří k nejstarším projevům společenského života...Snaha zajistit si přísun informací o událostech (stejně jak snaha tento přísun kontrolovat, omezit či přerušit) je spojena s výkonem moci od starověku do současnosti*“ (Trampota, 2006: 9).

Zpravodajství je typ mediálního sdělení s nárokem na relativní objektivitu, autentičnost a věrohodnost (Burton, Jirák, 2001). Zpravodajství není pouze zdrojem informací o událostech, ale také svými sděleními, jejich výběrem a formou atp. sociální realitu konstruuje (Trampota, 2006).

Součástí konstrukce zpravodajské reality jsou mechanismy výběru zpráv, zpravodajských hodnot, přístupu do zpráv a zarámování. „*Jinými slovy, při zkoumání zpravodajské produkce se stávají předmětem odborného zájmu také konkrétní rozhodovací procesy konkrétních lidí pracujících v médiích a motivy, jež je k rozhodnutí vedou*“ (Trampota, 2006: 38).

3.3.1. Gatekeeping

Jedním za základních kamenů sociologie zpravodajství je studie sociologa Davida M. Whitea *The Gate Keeper: A Case Study in Selection of News* (1997). White ve své studii sleduje proces výběru událostí, tedy, to, podle čeho novináři zprávy vybírají a nakolik je jejich výběr promyšleným nebo intuitivním rozhodnutím. Soustředění na proces výběru události je největším přínosem studie a také ji „*zásadně metodologicky odlišuje od konceptu zpravodajských hodnot (v jeho původním pojetí), který se soustředí až na konečný obsah zpravodajství a již vybrané zprávy*“ (Trampota, 2006).

V rámci praktického kvantitativního výzkumu této práce je velká pozornost věnována právě zmíněnému mechanismu zpravodajských hodnot, který je dále zmíněn i v metodologické části práci. K Whiteově studii můžeme ale ještě zmínit, že jeho analýza přinesla výsledky v podobě výzkumného závěru, že výběr událostí do zpráv se „ukázal jako velmi subjektivní a související s hodnotovým úsudkem založeným na zkušenostech, postojích a očekáváních gatekeepera“ (Trampota, 2006: 39). Gatekeeper je metafora používaná Whitem jako vhodné přirovnání pro novináře, který má v moci rozhodnutí, jakou z mnoha příchozích zpráv o světě vpustí do dalšího procesu zpracování zprávy v médiu, kde působí. White ve studii srovnáváním přijatých a zamítnutých zpráv dále také sledoval vztah typu (tematická kategorie) zpráv a jejich průchodnosti informační branou. „Ukázalo se, že ne všechny tematické kategorie zpráv měly stejnou šanci dostat se do obsahu novin. Zcela nejsnadnější průchod informační branou měly takzvané lidsky zajímavé příběhy a politické zprávy“ (Trampota: 2006: 39).

3.3.2. Přístup do zpráv

„Stejně jako vysoce selektivní výběr událostí do zpráv, podléhá přísné volbě i výběr těch, kteří dostanou možnost ve zprávách přímo promlouvat. Skutečností, že ne všechny sociální skupiny mají stejnou možnost vstupovat se svou interpretací událostí do obsahů zpráv, si všímá sociologie zdrojů“ (Trampota, 2006: 78). První sociologický empirický výzkum zabývající se zpravodajskými zdroji (*Reporters and Officials: The Organizations and Politics of Newsmaking*, Leon Sigal, 1973) přinesl zjištění, že více jak polovinu informačních zdrojů zkoumaných deníků tvořili vládní úředníci. Tento trend byl poté potvrzen mnoha dalšími studiemi. Trampota uvádí, že důraz na oficiální zdroje neplatí jen pro tištěné zpravodajství. „Ukazuje se, že novináři mají při užívání zdrojů sklon k rutinnímu využívání již omezeného počtu již osvědčených zdrojů a zejména zdrojů s oficiálním byrokratickým statusem“ (Trampota, 2006: 80). Řazení a zobrazování promluv jednotlivých zdrojů rovněž obvykle není významově neutrální. „Běžní a neznámí lidé se zpravidla objevují ve zprávách jen jako protestující, porušující zákon nebo oběti... Disproporce z hlediska přístupu do zpráv existují nejen z hlediska sociálního postavení, ale také z hlediska rodu“ (Trampota, 2006: 80).

3.3.3. Reprezentace

Dlouhodobé zobrazování některých mediálních aktérů, událostí, témat určitým ustáleným způsobem vytváří jejich mediální reprezentaci. Předmětem výzkumu této diplomové práce je zejména odhalení mediálního obrazu zahrádkových osad. Mediální reprezentace se může od reálné charakteristiky samozřejmě odlišovat, a proto je důležité medializovanou podobu zkoumat a sledovat. (Trampota, 2006).

Na reprezentaci můžeme nahlížet jako na proces, který podle Normana Fairclougha probíhá v každém textu, a to simultánně s konstrukcí vztáhlá a konstrukcí identit. Analýzy reprezentace vycházejí z představy, že média nejsou pouhým zrcadlem reality, ale ustavují verze reality

způsobem, který závisí na sociálních pozicích, zájmech a cílech těch, kteří je produkují. Každá reprezentace je tak zároveň rekontextualizací sociální praxe (Trampota, 2006).

Reprezentace je podle ustálenosti typu mediálního obrazu či zobrazování dělena do tří úrovní:

1. typ
2. archetyp
3. stereotyp

Typ představuje opakovanou prezentaci jeho konkrétního projevu s důrazem na posílení určité vlastnosti (atributu), která se opakuje i ve spojitosti s dalšími představiteli tohoto typu. *„Určitý typ se může projevat tak, že je prezentovaný subjekt rozpoznatelný jako určitá pravidelnost v rámci žánru, ale je příliš prokreslena do hloubky, než aby se stal stereotypem“* (Trampota, 2006: 93).

„Archetyp představuje opakující se reprezentaci, která je v dané kultuře hluboce zakořeněna a pohybuje se na úrovni hlubší struktury zpravodajského příběhu. Nejčastěji se týká základních hodnot a principů společnosti, jako je přežití, život, smrt, dobro, zlo“ (Trampota, 2006: 93).

Poslední úroveň je stereotyp, kterým je myšlen dlouhodobě se opakující zjednodušená a zkrácená reprezentace. *„Nutností stereotypní prezentace postav nebo institutů je ve zpravodajství vyvolána omezeným prostorem a nutností rychle a stručně charakterizovat aktéry zpravodajského příběhu“* (Trampota, 2006: 93).

Znakové kódy jsou nástrojem, který média k reprezentaci užívají. Základním znakovým kódem je jazyk. Jazyk je v případě tištěných médií předkládán ve formě grafického záznamu textu, může být dále doplněn vizuálním kódem, například fotografií, informační grafikou, celkovým grafickým zpracováním textu, velikostí titulku, umístěním zprávy na straně a podobně.

Zbývající výše zmíněné mechanismy zpravodajské produkce jsou významnější spíše při kvalitativní analýze mediálních obsahů. Zpravodajství je konstruováno na několika úrovních, mezi které patří zmíněný výběr události a dále i mnoho dalších faktorů, např. způsob zpracování události, místo a prostor, který je události v rámci média věnován (Burton, Jiráček, 2001). Obsahy zpravodajství ale *„nejen vypovídají o vlastnostech médií, ale jsou i celkovou (třebaže různé pokrivenou) reflexí společenského prostředí, převládajících hodnot, názorů a idejí“* (Trampota, 2006: 59).

4. Trvale udržitelný rozvoj

„Trvale udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických prostředků a technologií uspokojovat materiální, kulturní i duchovní lidské potřeby, při plném respektování environmentálních limitů; aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné redefinovat na lokální, regionální i globální úrovni jejich sociálně-politické instituce a procesy.“ (Rynda, 2002).

Studium na Katedře sociální a kulturní ekologie akcentuje důraz na komplexní souvislosti aktuálních společenských problémů témat v podobě konceptu trvale udržitelného rozvoje. Proto bude následující kapitola věnována stručnému představení jeho historického vývoje a základních pilířů.

4.1 Co je to TUR, historický vývoj

Myšlenka udržitelného způsobu života, péče o přírodní zdroje a okolní životní prostředí se v dějinách objevuje od nepaměti. Často bývá v této souvislosti zmiňován např. trojpolní způsob hospodaření zemědělské epochy. Zájem o ochranu životního prostředí se v moderním slova smyslu projevil až v polovině 19. století. (Moldan, 2009) Z tehdejší doby připomeňme úvahy zakladatele lesnictví, saského lesníka Hanse Carla von Carlowitze o trvale udržitelném výnosu lesa. Carlowitz v lese kladl důraz především na jeho vyrovnanost, nepřetržitost a trvalost. (Rynda, 2012).

Koncept trvale udržitelného rozvoje (TUR) v dnešním slova smyslu byl ale promyšlen a formulován až poměrně nedávno, během druhé poloviny 20. století. Vzešel z poznání, *„že přírodní zdroje ani schopnost ekosystémů vstřebávat důsledky lidské činnosti nejsou neomezené, a že tudíž ekonomický růst a společenský blahobyt nelze trvale zajistit čerpáním těchto zdrojů na úkor ekologické stability prostředí.“* (WEB 4).

Z výše uvedené citace je patrné, že myšlenka trvale udržitelného rozvoje vychází z uvědomění si několika skutečností. První z nich souvisí s prostorem pro náš život. Planeta Země, kterou spolu s dalšími živými i neživými organismy obýváme, je z globálního pohledu uzavřeným systémem, který není možný dále rozšiřovat. Zároveň tušíme, že není dobré tento systém ani přetěžovat. S přetěžováním úzce souvisí zvyšující se počet členů lidské populace. V posledních několika stovkách let došlo na Zemi k obrovskému nárůstu světové populace. A zatímco v minulosti mohlo docházet k prostorové i kapacitní expanzi říší či států, dnes je taková expanze již spíše nemožná, protože nový prostor jednoduše není k dispozici. Není možné neomezeně dobývat další přírodní zdroje, nová úložiště či odbytiště. Na problém narůstající populace upozorňoval již v 18. století anglikánský pastor Thomas Robert Malthus (1766 – 1834), když ve své eseji *O principu populace* píše, že zatímco přírodní zdroje mohou přibývat aritmetickou řadou, lidské potřeby narůstají geometricky a mohl by tak vzniknout **problém s výživou**. Nedostatečná výživa dnes je v mnoha oblastech světa problémem. Naproti tomu v jiných částech světa, těch, jejichž součástí je i naše

společnost, je naopak problémem potravinové plýtvání. Tyto problémy jsou zpravidla důsledkem nastavení světového ekonomického systému a pokřiveného lidského uvažování, které sleduje především krátkodobé souvislosti a možné dlouhodobé důsledky přehlíží nebo nedohlédne (Rynda, 2012).

Posledním zmíněným faktorem je míra vlivu antropogenní činnosti na ekologickou stabilitu prostředí. Způsob, jakým člověk zasahuje do globálních životadárných biosférických systémů, se rovněž dějinně proměňuje. V důsledku technologického a vědeckého rozvoje ale dochází už od průmyslové revoluce k výraznému narušování a ohrožování přírodní rovnováhy a stability.

V těchto souvislostech je důležité zmínit otázku vztahu člověka k přírodě. Je nutné se ptát, zda je člověk součástí přírody či nikoliv a v jakém jsou vztahu. Zjednodušeně řečeno, na ontologické rovině (rovině bytí) jsou možná tři pojetí: účta, ke všemu živému i neživému, protože to je, pro vnitřní hodnotu. Úcta ke všemu živému tj. životu ve všech jeho formách a za třetí antropocentrický přístup přiznávající člověku zvláštní postavení, práva i odpovědnost za péči o přírodu (Kohák, 2000).

Koncept trvale udržitelného rozvoje je přiznaně antropocentrický. Globální společenství se snaží dotčené problémy řešit pomocí svých politickoekonomických nástrojů. Aktuálně nejdůležitější rozvojová témata související s rozdílem mezi tzv. bohatým severem a chudým jihem jsou zformulována např. v dokumentu OSN Rozvojové cíle tisíciletí.

4.2 Závazky světového společenství k udržitelnému rozvoji

V souvislosti s růstem znečištění složek životního prostředí a globálními, regionálními i místními riziky začalo ve druhé polovině 20. století světové společenství uvažovat o možnostech, jak se k životnímu prostoru chovat šetrněji a ohleduplněji.

Profesorka environmentálních studií na Cardiff University Susan Baker, shrnuje dosavadní aktivity mezinárodního společenství ve věci udržitelného rozvoje do tří oblastí (Baker, 2006):

- globální environmentální vládnutí – summit Organizace spojených národů (OSN)
- klíčové globální zájmy – změna klimatu a biodiverzita
- lokální působnost – místní Agenda 21 a participace veřejnosti

V roce 1972 byl ve Stockholmu uspořádán první summit OSN o životním prostředí (Summit on Human Environment) vycházející z výše uvedených poznání, zejména z toho, že „v uzavřeném systému konečných zdrojů není kvantitativní růst trvale možný“ (Rynda, 2000a). Na stockoholmském summitu byla přijata deklarace (tzv. Stockholmská deklarace) formulující základní principy ochrany přírody na mezi/národní úrovni. Dále byla Valným shromážděním OSN zřízena nová instituce – Program OSN pro životní prostředí (UNEP). Cílem UNEP byla stanovená

stimulace a koordinace akcí na ochranu životního prostředí především na mezinárodní úrovni a poskytování podkladů pro rozhodování příznivé životnímu prostředí (WEB 4). Celkovým výsledkem setkání ve Stockholmu byla shoda na nutnosti ekologicky přijatelného rozvoje a nastínění hlavních problémů planety, způsobených ekonomickým rozvojem.

Další významné setkání OSN v oblasti životního prostředí se uskutečnilo v roce 1983, tehdy byla ustanovena Světová komise pro životní prostředí a rozvoj a do čela této komise byla postavena bývalá norská předsedkyně vlády a ministryně životního prostředí Gro Harlem Brundtland. Komise pro životní prostředí a rozvoj dostala za úkol vypracovat analýzu vztahu mezi hospodářským rozvojem a ochranou životního prostředí. Výsledkem úsilí komise bylo vydání dokumentu *Naše společná budoucnost* (1987) obsahující následující poselství: „*Ekonomický rozvoj se v žádném případě nesmí zastavit, naděje je naopak v jeho urychlení. Je však třeba zásadně změnit jeho podobu, rozvoj se musí stát trvale udržitelným.*“ (Moldan, 2009). V dokumentu *Naše společná budoucnost* se také poprvé objevuje definice termínu trvale udržitelný rozvoj: „*Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.*“ (Naše společná budoucnost, s. 47).

Výrazně rozpracovanější definici, resp. Zásady a plán udržitelného rozvoje přinesly dokumenty konference OSN o životním prostředí a rozvoji konané v Rio de Janeiru – Deklarace z Ria a Agenda 21. Summit Země, jak bývá konference rovněž nazývána, se konal v létě roku 1992 a stal se velmi důležitým mezníkem v oblasti politiky péče o životní prostředí.

V Deklaraci z Ria, dokumentu o 27 zásadách, je formulováno několik významných principů, dodnes uplatňovaných v politice ochrany životního prostředí, jsou jimi např. ekosystémový přístup, společná, ale diferencovaná odpovědnost, princip prevence nebo princip předběžné opatrnosti⁸. Všechny tyto a další principy míří k ochraně prostředí před neuváženou antropogenní činností. Josef Vavroušek (1944 – 1995), přední český ekolog a bývalý ministr životního prostředí ČSFR ve svých úvahách o udržitelnosti rozšiřuje v definici pouhý důraz na člověka právě o harmonii vztahů člověka a živé i neživé přírody: „*Trvale udržitelný způsob života, je zaměřen na hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společností a jejím životním prostředím tak, abychom se co nejvíce přiblížili k ideálům humanismu a úcty k životu a přírodě ve všech jejich formách, a to ve všech časových horizontech. Je to způsob života, který hledá rovnováhu mezi svobodami a právy každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku, a to včetně odpovědnosti vůči budoucím generacím* (Rynda, 2000b.)

⁸ Princip předběžné opatrnosti předpokládá vědění. Dnes se ale často nacházíme v situacích nedostatečného vědění. Proto na princip předběžné opatrnosti navazuje např. i tzv. princip průběžné opatrnosti: „*Princip průběžné opatrnosti pokrývá ty specifické situace, kdy je vědecká evidence nedostatečná, neprůkazná nebo nejistá a indikace získané prostřednictvím předběžného objektivního vědeckého hodnocení zavádávají opodstatněné důvody k obavám, že potenciálně nebezpečné důsledky pro životní prostředí, zdraví lidí, zvířat či rostlin mohou být v rozporu se zvolenou úrovní ochrany*“ (Stöckelová, 2010:68).

Dalším důležitým výstupem Summitu Země bylo podepsání dvou mezinárodních rámcových úmluv – Úmluvy o klimatické změně (UNFCCC) a Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD).

Druhý z nejdříve zmíněných dokumentů summitu v Riu, Agenda 21, rozpracovává principy udržitelného rozvoje v globálním měřítku do jednotlivých, problémových oblastí a navrhuje opatření a programy k dosažení trvalé udržitelnosti. Agenda 21 bývá někdy označována jako tzv. „superkomplexní“ definice UR (Rynda, 2012). Je členěna do čtyř částí: 1. sociální a ekonomická dimenze, 2. ochrana a obhospodařování zdrojů, 3. posilování úlohy velkých skupin, 4. prostředky realizace.

Profesor Bedřich Moldan, jeden ze zástupců České republiky, shrnuje závěry mezinárodního summitu takto: *„Ekonomický vývoj nemá dosud v žádné zemi ani v žádném odvětví trvale udržitelný charakter. Jedinou cestou vpřed je sladění ekonomického rozvoje s ekologickými principy. Hospodářský růst a rozvoj musí dále pokračovat, nesmí však znamenat kvantitativní růst materiální výroby a spotřeby, nýbrž kvalitativní rozvoj, který povede ke zvýšení lidského blahobytu, aniž bude ničit základnu přírodních zdrojů, dále zhoršovat kvalitu prostředí a redukovat bohatství přírody. Zároveň by měl být sociálně spravedlivý a dbát na potřeby rozvojových států.“* (Moldan, 2009:94).

V průběhu devadesátých let a na přelomu tisíciletí se konalo několik dalších, významných summitů. Kodaňský summit v roce 1995 definoval tři pilíře udržitelného rozvoje – environmentální, sociální a ekonomický, které byly patrné již ve starších dokumentech Naše společná budoucnost a Agenda 21. V roce 2000 přijal v New Yorku summit tisíciletí tzv. Rozvojové cíle tisíciletí. Dokument pojmenoval oblasti lidského rozvoje, ve kterých je během následujících let třeba dosáhnout změny a definoval cílový stav, jakého by mělo být do patnácti let dosaženo. Setkání, které mělo potvrdit výsledky konference v Riu a vyhodnotit stav za uplynulých deset let, byl summit konaný v africkém Johannesburgu v roce 2002. Zatím posledním velkým summitem OSN o udržitelném rozvoji byla roku 2012 konference v Rio de Janeiru (The Future What We Want) nazývaná také jako Rio +20.

Ve snaze o přiblížování institucionalizovanému udržitelnému způsobu rozvoje i života sehrává Organizace spojených národů dlouhodobě klíčovou roli. Dnes existuje přes 30 specializovaných agentur a programů OSN usilujících o realizaci trvale udržitelného rozvoje na globální úrovni.

Některá setkání a dokumenty posunuly mezinárodní společenství v cestě za udržitelným rozvojem dále a snad dobrým směrem, jejich dokumenty a strategie dále implementují jednotlivé státy, mezi/národní organizace i ne/vládní instituce. Na druhou stranu jsou častým rysem přijatých dokumentů i nekonkrétní a nezávazné obecné formulace, dané obecným nastavením systému fungování organizace. Proto má naprosto nezastupitelnou roli v celém konceptu TUR i místní,

lokální úroveň⁹ a zejména proměna společností a kultivace lidských hodnot, viz citace definice udržitelného způsobu života Josefa Vavrouška výše.

4.3. Zahrádkové osady a trvale udržitelný rozvoj

Souvislostem zahrádkových osad a trvale udržitelného rozvoje je věnována těž část závěrečné úvahy této práce, proto zde uvádím pouze základní souvislosti, k nimž si pomáhám použitím pilířů udržitelného rozvoje.

Z environmentální perspektivy plní osady mikroklimaticko-hygienické funkce jako produkci kyslíku, regulaci tepla a vlhkosti nebo snižování prašnosti a hlučnosti lokality. Dále mohou být osady místem vyššího výskytu rostlinných a živočišných druhů ve městě. Šetnější by mohlo být používání přírodních hnojiv a ochranných látek, výhodná je možnost zpracovávání odpadů kompostováním.

Z ekonomického hlediska může být důležitý i způsob hospodaření. Osady jsou energeticky nenáročné, zahrádkáři mohou částečně zajistit produkci vlastních potravin. Mezi další ekonomické přínosy zmíněné Generelem patří dostupné aktivní relaxace a rekreace ve městě i bezplatné zajištění údržby městské zeleně.

Mezi výhody osad v sociální oblasti bezesporu patří prostor k setkávání mnoha různých lidí, forma komunitního fungování, kterém mohou být předpokladem pro realizaci občanské společnosti.

⁹ Princip subsidiarity, tj. politická zásada, podle níž se rozhodování a zodpovědnost ve veřejných záležitostech má odehrávat na tom nejnižším stupni veřejné správy, který je nejbližší občanům. Vyšší úrovně správy mají rozhodovat jen tam, kde si to povaha věci vyžaduje. Problémy se mají řešit a rozhodovací procesy probíhat v místě a čase, kde vznikly. Na úrovni lokální/regionální/globální by měla být prosazována místní soběstačnost, ale na globální úrovni je nezbytná míra *global governance*; tj. stát (světové společenství) nesmí dělat nic, co může udělat někdo jiný, ale je povinen udělat vše, co nikdo jiný udělat nemůže.

Metodologie

5. METODOLOGIE

5.1. Předmět, cíle a výzkumná východiska výzkumu

Cílem předkládané diplomové práce je odhalit mediální obraz tématu zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících.

Práce vychází z předpokladu, že média, v tomto případě vybrané celostátní deníky, disponují mocí podílet se, více či méně, na utváření veřejně sdílených názorů. Tato praktická část práce se zabývá analýzou článků celostátních deníků, v nichž se objevuje téma zahrádkových osad.

Je zkoumána četnost výskytu článků, trendy i další souvislosti, v nichž se o tématu hovoří. Výsledkem analýzy by mělo být zjištění, jaký je dominantní obraz zahrádkových osad a zda se tento obraz proměňuje v čase. Pokud k proměně dochází, tak jakým způsobem a jaké jsou nejčastější pozitivní a negativní souvislosti, v nichž se o zahrádkových osadách ve zkoumaném souboru hovoří.

V této kapitole bude popsán průběh analýzy a interpretovány výsledky výzkumu. Výchozím souborem bylo 738 novinových článků, publikovaných v rozmezí let 1998 – 2013 v některém ze 4 českých celostátních deníků: Hospodářské noviny, Lidové noviny, Mladá fronta DNES a Právo.

Původním záměrem této práce bylo provést longitudinální studii a analyzovat mediální sdělení týkající se zahrádkových osad od roku 1989 až po současnost. V průběhu výzkumu jsem ale tento záměr upravila a zkoumané časové období zúžila na rozmezí let 1998 až 2013. K časovému zúžení došlo na základě zhoršené dostupnosti dat od roku 1989 do roku 1998. Od roku 1998 jsou obsahy deníků digitalizovány a dostupné v mediálních databázích. Analyzované články byly vyhledány v prostředí databáze FACTIVA. Všechny získané články jsem několikrát přečetla a dle předem stanovené struktury kódovací knihy zanesla do prostředí statistického programu SPSS. Struktura a kategorie kódovací knihy prošly v souvislosti s přibývajícím informacemi také několika změnami, než dostaly svou konečnou podobu.

5.2. Obsahová analýza

5.2.1. Teoretická východiska výzkumu, vývoj a používání obsahové analýzy

Obsahová analýza patří do rodiny kvantitativních metod používaných k výzkumu médií a mediálních obsahů. Původ kvantitativní metodologie, do které je řazena i obsahová analýza sahá do období pozitivismu 19. století. Převládající myšlenkové klima tehdy kladlo velký důraz na objektivismus a distancovaný přístup výzkumníka.

Kvantitativní metody zastávaly ve výzkumu médií dlouhodobě dominantní postavení a dodnes je obsahová analýza považována za nejpoužívanější techniku mediálních obsahů (Reifová, 2004: 21; Trampota, Vojtěchovská, 2010: 16). Pro tyto výzkumné metody je charakteristická vysoká míra standardizace, kdy je měřena frekvence výskytu jednotlivých proměnných nebo jejich kategorií.

Výhodou používání kvantitativních metod je možnost zpracování velkého množství textů (či jiných forem mediálních obsahů), užívání statistiky, přesnost a přesvědčivost číselných údajů i skutečnost, že výzkum bude kdykoliv opakovatelný a přenositelný na jiného výzkumníka. Naopak mezi problematické momenty analýzy může patřit např. volba proměnných, ze kterých bude skládán výsledný obraz. Při kvantifikaci sledovaných prvků, proměnných, dochází k redukci reality na ony sledované prvky a může snadno dojít k opomenutí jiných ve výzkumu nesledovaných prvků, které přitom mohou být reálně významnější než ty právě kvantifikované. (Trampota, Vojtěchovská, 2010:16).

Výsledkem obsahové analýzy jsou tvrdá data, která kvantifikují vybrané jevy skrze proměnné, ale nepřinášejí vysvětlení, proč k jevům dochází a co přesně znamenají. Z uvedených důvodů začalo od druhé poloviny dvacátého století docházet k nárůstu zájmu o nová témata a především kvalitativní výzkumné přístupy, které realitu uchopují jiným způsobem.

Za zakladatele obsahové analýzy je považován americký politolog a teoretik komunikace Harold D. Lasswell (1902 – 1978). Lasswell se zabýval symboly a stereotypy v politické propagandě během druhé světové války, během níž v čele vládního výboru pro analýzu propagandy vypracoval ucelenou metodu analýzy obsahů. Ve stejném období vyšla i studie amerických prezidentských voleb Paula Lazarsfelda, Hazel Gaudetové a Bernarda Berelsona. Byl to právě Bernard Berelson (1912 – 1979), Lasswellův student, kdo jako první (1952) publikoval manuál obsahové analýzy s názvem *Content Analysis in Communication Research* (Reifová, 2004: 21). Berelson definoval obsahovou analýzu jako výzkumnou techniku pro objektivní, systematický a kvantitativní popis projevujícího se obsahu komunikace (Berelson, 1971: 18).

David Silverblatt a Enright Eliceiri rozlišují pět možností užití obsahové analýzy z hlediska jejího účelu:

- 1) získání poznatků o komunikátorech
- 2) popis množství a druhu informací přenášených určitým médiem
- 3) identifikace obsahových rozdílů různých médií
- 4) získání poznatků o určitých sděleních obsažených v textech
- 5) studium vizuálních a psychologických vjemů, kterým je vystaveno publikum (např. kolika násilným aktům jsou vystaveny děti při sledování večerníků).

Dle německého teoretika komunikace Helmuta Scherera zase existují tři vědecké kontexty, v nichž mají zjištění o mediálních obsazích svůj význam: politické poradenství, kritické zkoumání účinnosti mediálního systému a ověřování vědeckých teorií. (Scherer, 2004: 32). Téma této práce se nachází v prostoru mezi druhým a třetím zmíněným kontextem.

5.2.2. Klíčové analytické kroky

Na počátku výzkumného procesu stojí hledání odpovědi na následující klíčové otázky, jinak řečeno je třeba následovat stanovené kroky analýzy.

- 1. formulace výzkumné otázky/ hypotézy*
- 2. definice výběrového souboru/populace*
- 3. výběr patřičného vzorku populace*
- 4. výběr a definice jednotky měření*
- 5. konstrukce kategorií obsahu, které budou analyzovány*
- 6. vystavení systému kvantifikace*
- 7. trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu*
- 8. kódování obsahů*
- 9. analýza shromážděných dat*
- 10. definice závěrů*

Posloupnost jednotlivých kroků nemusí být nutně dodržována, úvodní kroky lze vzájemně kombinovat (Trampota, Vojtěchovská 2010: 104).

5.2.2.1. Formulace výzkumné otázky/ hypotézy:

Základním krokem, který by měl stát v úvodu analýzy, či dokonce před rozhodováním jaká metoda bude pro daný výzkum použita jako nejvhodnější, je promyšlení a stanovení výzkumného problému - otázky nebo hypotézy (Hansen et al., 1998: 99).

Z formulace výzkumné otázky či hypotézy by mělo jasně vyplývat, co bude předmětem výzkumu a analýzy obsahu médií. Formulace by měla být dostatečně konkrétní, aby z ní bylo patrné, co bude zkoumáno (Trampota, Vojtěchovská 2010: 104). Při takovém způsobu uvažování je třeba mít na paměti, jaké aspekty komunikace, mediálních rolí, sociálních fenoménů nebo textových charakteristik by měly být studií osvětleny (Hansen et al., 1998: 99).

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících

Základním výzkumným problémem této diplomové práce je *popis mediálního obrazu zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících*. Výzkumné otázky byly zformulovány následovně:

Primární výzkumné otázky:

- 1. Mění se mediální obraz zahrádkových osad v čase? Pokud ano, k jaké změně dochází?**
- 2. Jaké jsou nejčastější pozitivní a negativní charakteristiky zahrádkových osad v jejich mediálním obrazu?**

Případné sekundární cíle práce:

- Jaké mohou zahrádkářské kolonie z pohledu „rozumné“ společnosti (trvale udržitelného rozvoje) plnit funkce?
- Nástin obrazu české společnosti v souvislosti se zobrazováním tématu zahrádkářských kolonií ve vybraných denících.

Doplňující pracovní otázky:

- V jakých souvislostech se nejčastěji o zahrádkářských koloniích hovoří?
- Kdy se téma nejvíce objevuje?
- Které noviny se o téma více zajímají
- Kdy zájem médií uvádá, je-li tomu tak?

5.2.2.2. Definice výběrového souboru:

Výběrový soubor je obvykle ohraničen třemi způsoby:

- a. zvolené médium
- b. časové ohraničení
- c. žánrové, tematické ohraničení

a. zvolené médium

V případě této práce byly za zvolená média určeny deníky Hospodářské noviny, Lidové noviny, MF DNES a Právo. Tyto deníky byly vybrány, protože patří mezi nejčtenější nebulvární seriózní tisk vycházející s celorepublikovým dosahem.

Charakteristika analyzovaných deníků:

Hospodářské noviny

Hospodářské noviny začaly vycházet jako deník v roce 1990, po založení společnosti Economia. Akciová společnost Economia je české vydavatelství ekonomických a odborných periodik. Od září 2008 patří do skupiny BXR, jejímž 50% akcionářem je Zdeněk Bakala. Economia vydává deník Hospodářské noviny, týdeníky Ekonom, Respekt, Marketing & Media, Obchodní věstník a dalších 17 odborných titulů. Provozuje 20 internetových stránek včetně portálů iHNed.cz, Volný.cz, ProByznys.info a Vybermiauto.cz. Je také pořadatelem odborných konferencí a seminářů. Šéfredaktorem Hospodářských novin je Martin Jašmínský (WEB 5).

Lidové noviny, Mladá fronta DNES

Lidové noviny i Mladá fronta DNES patří s v současné době do jednoho subjektu, mediální skupiny Mafra. Mediální skupinu Mafra vlastní od roku 2013 podnikatel a politik Andrej Babiš. Do skupiny patří zmíněné deníky Mladá fronta DNES, Lidové noviny, dále bezplatné tištěné tituly deník Metro a regionální týdeník 5plus2. Zpravodajské portfolio doplňují webové portály iDnes.cz, Lidovky.cz, 5plus2.cz, Českápozice.cz a internetové vydavatelství Webdio s hlavními portály eMimino.cz, Labužník.cz a Módnípeklo.cz. Do skupiny patří i hudební televize Óčko, virtuální operátor Mobil.cz, také tiskárny Mafra Print a slovenské vydavatelství Ecopress.

Deník Mladá fronta DNES začal vycházet v roce 1990, poté co prošel tzv. spontánní privatizací¹⁰ deníku Mladá fronta. Dnes je Mladá fronta DNES nejčtenějším českým seriózním deníkem s cca 700 tisíci čtenářů denně. Na svých internetových stránkách se deník sebe-definuje takto: „*Cílem listu je podávat pravdivý a plnohodnotný obraz o světě, ve kterém žijí jeho čtenáři. Součástí tohoto obrazu musí být aktuální a kvalitní zpravodajství, stejně jako užitečné servisní informace či oddechové čtení ve specializovaných přílohách. Toto jsou pilíře, na kterých stojí Mladá fronta DNES v novém tisíciletí, a díky nimž je právě těmi správnými novinami pro moderního čtenáře.*“ Šéfredaktorem Mladé fronty DNES je Jaroslav Plesl. (WEB 6).

Oproti „moderní a aktuální“ MF DNES staví marketing Lidových novin na tradici deníku od roku 1893. Šéfredaktorem Lidových novin je István Léko.

¹⁰ Spontánní privatizace je označení pro pohyb, který se odehrál po pádu komunismu v roce 1989. Redakce existujících periodik se začaly odpoutávat od svých dosavadních vydavatelů. „*Institucionální vlastníci a vydavatelé zůstávali sice ještě řadu měsíců po listopadu 1989 stejní, avšak kontrolu nad redakcemi, a tedy i tvorbou mediálních obsahů, většinou přebírali sami zaměstnanci – zvolili si nové redakční vedení, odmítali zásahy původních vydavatelů a řídili média samosprávným stylem.*“ (Končelík, Večeřa, Ország, 2010: 258).

Právo

Deník právo, do roku 1995 deník Rudé Právo, vychází ve vydavatelství Borgis. Většinovým majitelem a šéfredaktorem je Zdeněk Porybný. Deník Právo je z vybraných titulů nejvíce levicově orientovaným deníkem.

b. časové ohraničení

Co se týká časového ohraničení výzkumu této diplomové práce, jde o longitudinální studii sledující úsek let 1998 až 2013. V roce 1998 začala digitalizace archivu deníků. Do roku 1998 jsou novinové články k nalezení pouze fyzicky, papírově v archivu. Ohraničení 2013 je dáno původním zamýšleným datem odevzdání práce.

c. žánrové ohraničení

Zkoumanými oblastmi této práce je zejména domácí zpravodajství, ale i všechny rubriky vybraných deníků včetně příloh a jejich regionálních mutací.

5.2.2.3. Výběr patřičného vzorku z populace

Protože je zkoumané téma zahrádkové osady okrajovým tématem, byly do analýzy vybrány všechny články deníků, které se o zahrádkových osadách v jakýchkoliv souvislostech zmiňovaly.

5.2.2.4. Výběr a definice jednotky měření

Volba jednotky měření kvantitativní analýzy je dalším důležitým krokem, jde o nejmenší prvek analýzy, kterého si budeme všimnout. Kódovací jednotkou této práce je stanoven jeden novinový článek, publikovaný v letech 1998 až 2013 v některém z vybraných deníků MF DNES, Právo, Lidové Noviny nebo Hospodářské Noviny a obsahující některý ze sledovaných pojmů: zahrádkářská/é kolonie, zahrádkářská/é osada/y, kolonie zahrádek.

Článkem rozumíme graficky ucelenou žurnalistickou jednotku s nadpisem bez obrazového materiálu (Scherer, 2004: 41). Obrazový materiál k textovým příspěvkům není považován za součást článku z důvodu absence obrazových příloh v databázi Newton, jež byla zdrojem sběru dat.

5.2.2.5. Konstrukce kategorií obsahu a výstavba systému kvantifikace

„Jádrem celé kvantitativní obsahové analýzy je konstrukce obsahových kategorií jednotlivých proměnných, které mohou zkoumané jednotky analýzy nabývat“. Je možné použití dvou postupů stanovení kategorií: *emergent kódování*, tj. vystavení kategorií na základě předběžného průzkumu vzorku a *a priori kódování*, tj. nastavení kategorií před sběrem dat. *„Kategorizace musí být vždy vystavěna tak, aby se kategorie u každé proměnné vždy vzájemně vylučovaly, a zároveň pokrývaly všechny možnosti“* Soustava kategorií je nazývána kódovací kniha. S pomocí kódovací knihy dochází ke zpracování mediálních obsahů, tzv. kódování. (Trampota, Vojtěchovská, 2010: 106).

V případě této diplomové práce byla použita kombinace *emergent* a *a priori* postupu. Nejdříve jsem se pokusila předem, *a priori*, stanovit kategorie kódovací knihy. Poté jsem pročetla část zkoumaného vzorku (cca 100 článků) a základě tohoto čtení byly kategorie upraveny, přidány nebo odebrány, tak aby to záměru výzkumu co nejvíce odpovídalo. Kódování bylo zaznamenáváno do statistického programu SPSS (Statistical Package for Social Science), odkud bylo dále připraveno k analýze. Kódování jsem prováděla samostatně a bylo značně časově náročné.

Výsledná forma používané kódovací knihy je k nalezení v závěrečných přílohách práce, přesto bych se u jednotlivých kategorií ráda zastavila i zde a přiblížila jejich zaměření.

Zkoumané kategorie lze rozdělit do dvou základních skupin na identifikační a analytické proměnné.

Identifikační proměnné slouží k lepší orientaci výzkumníka v daném souboru. V případě mé práce byly identifikační proměnné stanoveny takto:

- A. Identifikační číslo článku. Identifikační číslo vyjadřuje pořadové číslo článku.
- B. Počet slov. Vyjadřuje délku článku.
- C. Strana. Určuje číslo strany, na které byl článek v novinách publikován.

Analytické proměnné jsou naopak klíčové pro obsahový výzkum a prostřednictvím analýzy těchto proměnných je možné hledat odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

Analytické proměnné:

D. Novinářský žánr. Rozlišení článků dle žánru na následující útvary:

1. zpráva
2. komentář
3. reportáž
4. sloupek, fejeton
5. jiné
6. nelze určit

Zpravodajství – vlastnostmi zpráv by měly být stručnost, aktuálnost, objektivnost a zajímavost. Zprávy jsou obvykle psány neutrálně a srozumitelně bez osobního zabarvení. *Komentář* je opakem zpravodajství ve smyslu vyjádření jasného osobní/obecného názoru opírajícího se o určité přednesené argumenty. Jde o často používaný novinářský žánr. *Reportáž* je středně dlouhý až dlouhý útvar, který si klade za cíl neotřelým a poutavým způsobem seznámit čtenáře s reáliemi určité oblasti. Náměty reportáží bývají neomezené, jejich vypravování je stavěno na

osobní znalosti prostředí. *Sloupek a fejeton* jsou krátké útvary reflektující zábavnou formou aktuální společenské kauzy a problémy.

E. Prostor pro zahrádkové osady v článku. Kategorie vyjadřuje, nakolik byly souvislosti nebo zmínky o zahrádkových osadách v rámci článku dominantní.

1. primární téma
2. sekundární téma, ale věnuje se zahrádkovým osadám
3. sekundární téma, ale okrajová zmínka

F. Hlavní téma článku – rozměry TUR. V rámci této kategorie bylo určováno, který ze 4 pilířů konceptu trvale udržitelného rozvoje poskytl dominantní perspektivu zkoumaných článků. Např. se vyskytlo množství článků reflektujících plánovanou výstavbu developerských projektů na území zahrádkových osad. Některé články na stejné téma/ problém nahlížely jako na ekonomickou příležitost, jiné zase naopak na ztrátu zeleně v dané lokalitě.

1. environmentální
2. sociopolitické
3. lidské
4. ekonomické
5. jiné/nelze určit

G. Téma článku - kontexty TUR. V této kategorii byla určována nejčastější klasifikovaná témata článků.

1. trestné činy – vraždy, krádeže, znásilnění, přepadení..
2. sociální problémy – bezdomovci, narkomani
3. výstavba, vlastnictví pozemku, změna územního plánu
4. „zazelenění“ (přeměna na jiný typ zeleně)
5. kultura
6. počasí – povodně, přírodní katastrofy..
7. turistika
8. zakládání nových zahrádkových osad

9. jiné

Dále následuje skupina kategorií zaměřená na zpravodajské hodnoty. „Zpravodajskými hodnotami se rozumí všechny faktory, jež v daném období a daném sociálním a kulturním prostředí rozhodují o zařazení zprávy do zpravodajství a o způsobu jejího zpracování, tedy o tom, že nějaké téma či nějaká událost překročí „práh pozornosti“ médií.“ (Jirák, Köpplová, 2003:77). Čím více zpravodajských hodnot událost naplňuje, tím je pravděpodobnější, že novináře zaujme a bude o ní chtít napsat článek. Koncept zpravodajských hodnot poprvé definoval Walter Lippmann v roce 1922 ve své knize Public Opinion. Slavná je též studie Johan Galtunga a Marie Rugeové z roku 1965 věnující se analýze struktury norského zahraničního zpravodajství. (Kunczik, 1995).

Mezi události s vysokou šancí na zařazení do médií patří ty události, které jsou jednoznačné, prostorově blízké, jde v nich o konflikt, jsou negativní a šokující, navazují na dříve napsaný článek, jsou postaveny na nějaké známé či neznámé osobnosti a jejím příběhu a když v nich jde o ekonomicky orientované téma.

H. Zpravodajské hodnoty: Jednoznačnost.

1. Ano
2. Ne

CH. Zpravodajské hodnoty: Prostorová blízkost

1. Ano
2. Ne

I. Zpravodajské hodnoty: Konflikt, negativita

1. Ano
2. Ne

J. Zpravodajské hodnoty: Překvapení

1. Ano
2. Ne

K. Zpravodajské hodnoty: Kontinuita

1. Ano
2. Ne

L. Zpravodajské hodnoty: Personalizace

1. ano
2. ne

M. Zpravodajské hodnoty: Ekonomika

1. ano
2. ne

N. Výsledný obraz zahrádkových osad v článku. Tato kategorie je dle mého pocitu velmi subjektivní a na hraně reliability výzkumu. Bylo posuzováno, nakolik je obraz zahrádkové osady v článku (pozor, ne článku jako celku) pozitivně nebo negativně zbarven.

1. pozitivní
2. negativní
3. neutrální/ nelze určit

Další rozsáhlejší skupinou kódovaných kategorií jsou citované osoby.

Statistický program SPSS, jehož veze je v rámci univerzity dostupná, neumožňuje vytvářet kategorie, kde by bylo možné sledovat více proměnných najednou. Např. když je v článku citováno několik různých osob najednou, je třeba kódovat každou citovanou osobu samostatně v rámci více kategorií. Na stejný problém jsem narazila i v případě výše uvedených zpravodajských hodnot. SPSS sice umožňuje vytváření a sledování korelací proměnných, ale v analýze jsem se držela, v rámci svých uživatelských dovedností, kombinací a korelací spíše jednoduššího typu.

O. Citované osoby: Zahrádkáři

1. Ano
2. Ne

P. Citované osoby: Sousedé, zainteresovaní nezahrádkáři

1. Ano
2. Ne

Q. Citované osoby: Veřejnost

1. Ano

2. Ne

R. Citované osoby: Firmy, podnikatelé

1. Ano

2. Ne

S. Citované osoby: Politici

1. Ano

2. Ne

T. Citované osoby: Policisti, soud

1. Ano

2. Ne

U. Citované osoby: Státní správa, úředníci

1. Ano

2. Ne

V. Citované osoby: Hasiči

1. Ano

2. Ne

W. Citované osoby: Nikdo

1. Ano

2. Ne

X. Citované osoby: Jiné

1. Ano

2. Ne

Y. Místo. V rámci kategorie bylo sledováno, v jakém kraji byly články zmiňující zahrádkové osady publikovány.

1. Praha
2. Jihočeský kraj
3. Jihomoravský kraj
4. Karlovarský kraj
5. Královehradecký kraj
6. Liberecký kraj
7. Moravskoslezský kraj
8. Olomoucký kraj
9. Pardubický kraj
10. Plzeňský kraj
11. Středočeský kraj
12. Ústecký kraj
13. Kraj Vysočina
14. Zlínský kraj
15. nelze určit

Z. Rok. V jakém roce byly články publikovány.

1. 1998
2. 1999
3. 2000
4. 2001
5. 2002
6. 2003
7. 2004

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících

8. 2005

9. 2006

10. 2007

11. 2008

12. 2009

13. 2010

14. 2011

15. 2012

16. 2013

AA. Deník. Název deníku, v němž byly sledované články publikovány.

1. MF DNES

2. Právo

3. Lidové Noviny

4. Hospodářské Noviny

Empirická část

6. EMPIRICKÁ ČÁST

6.1. Analýza

V následující části přistupuji k interpretaci sebraného souboru dat: k popisu jednotlivých stanovených proměnných a k jejich vzájemné kombinaci. Části textu popisující získaná tvrdá data pravděpodobně nebudou příliš čtenářsky atraktivní, proto v závěru shrnu nejdůležitější zjištěné trendy.

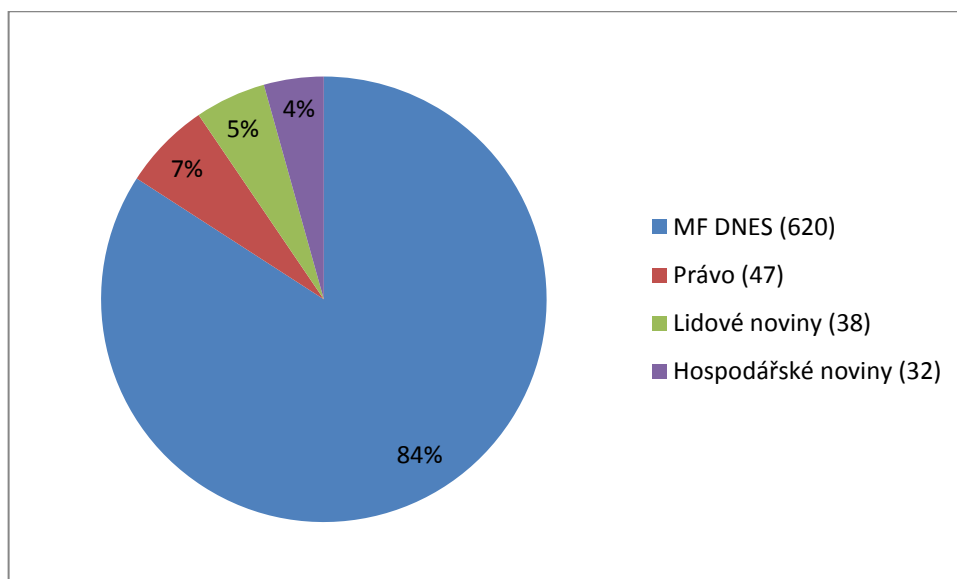
Ve zkoumaných denících Hospodářské noviny, Lidové noviny, Mladá fronta DNES a Právo jsem vyhledala vydané články z rozmezí let 1998 – 2013, v nichž se v jakýchkoliv souvislostech vyskytovalo některé z následujících slovních spojení: zahrádkářské kolonie, zahrádkové kolonie, zahrádkářské osady, zahrádkové osady. Články a zvolená hesla nebo jejich kombinace byly vyhledávány pomocí online databáze FACTIVA, v níž se nachází i archiv vybraných deníků.

V prvním kole vyhledávání článků jsem původně zařadila i heslo zahrádkáři. V databázi bylo k tomuto heslu nalezeno 1379 článků v deníku MF DNES, 96 článků v Lidových novinách, 79 článků v deníku Právo a 66 článků v Hospodářských novinách. Po pročetí vzorku těchto článků, jsem ale soubor z analýzy vyřadila z důvodu přílišné obecnosti zadaného hesla a obsahové vzdálenosti tématu.

Po vyřazení hesla zahrádkáři zůstalo celkem 761 článků, z toho 637 článků v MF DNES, 48 článků v deníku Právo, 41 článků v Lidových novinách a 35 článků v Hospodářských novinách.

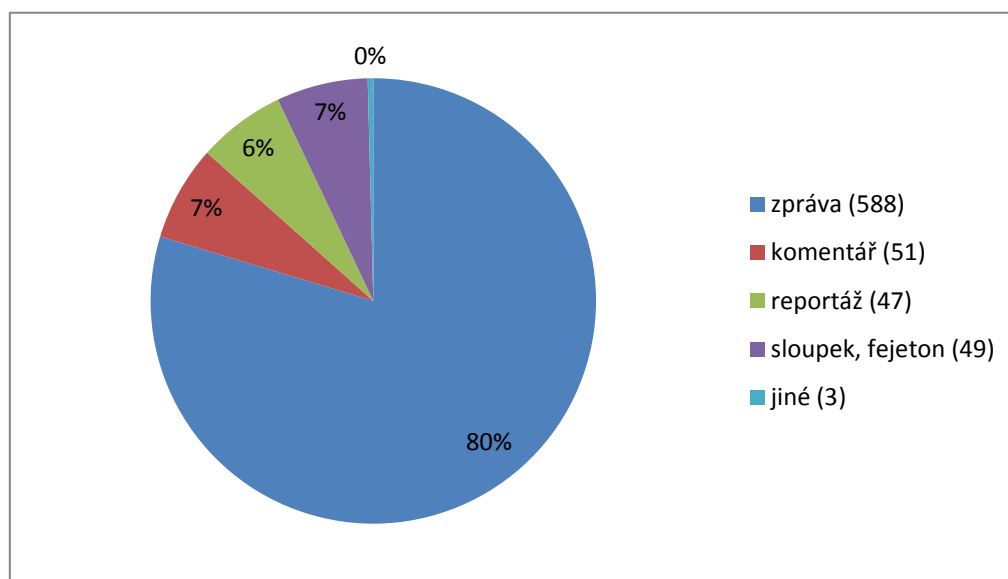
Po přečtení nového souboru článků jsem se z analýzy rozhodla vyřadit i některé zprávy, ve kterých se sice hledaná hesla objevila, ale jednalo se o krátké, méně než jednovětné informace odlišné struktury textu, které neodpovídají výše uvedené definici článku. Došlo tak k poslednímu dočištění souboru. Po vyřazení krátkých zpráv, zůstalo ve finálním zkoumaném souboru celkem 738 článků, z nichž se 620 (84 %) nacházelo v deníku MF DNES, 47 (7 %) v deníku Právo, 38 (5 %) v Lidových novinách a 32 (4 %) v Hospodářských novinách, viz Graf 1.

Graf 1. Údaje o počtu analyzovaných článků v jednotlivých denících

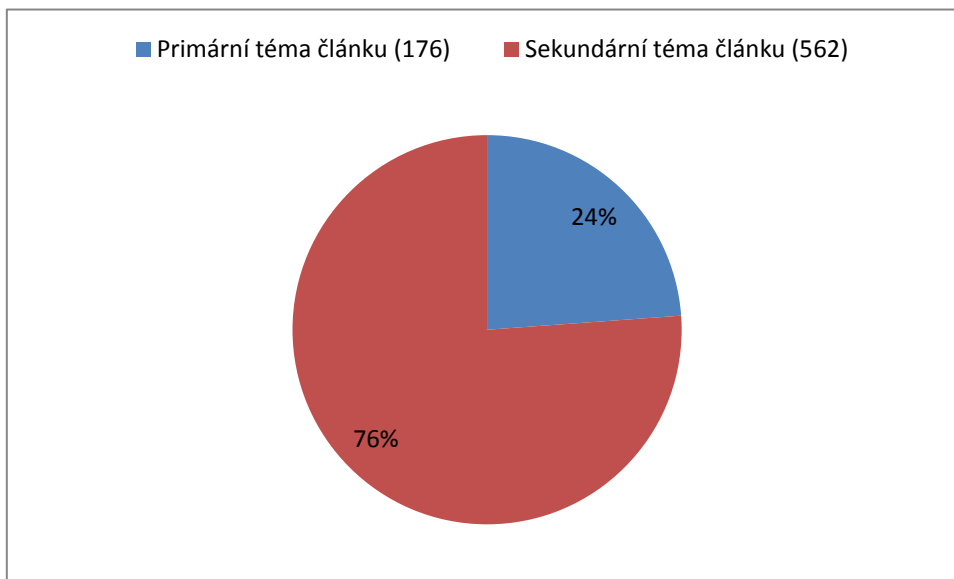

Před hledáním odpovědi na výzkumné otázky zformulované v metodologické části této práce, bych nejdříve ráda předložila několik jednoduchých grafů, které na první pohled vyjadřují základní zjištění o sledovaných proměnných.

Graf 2. Novinářský žánr analyzovaných článků

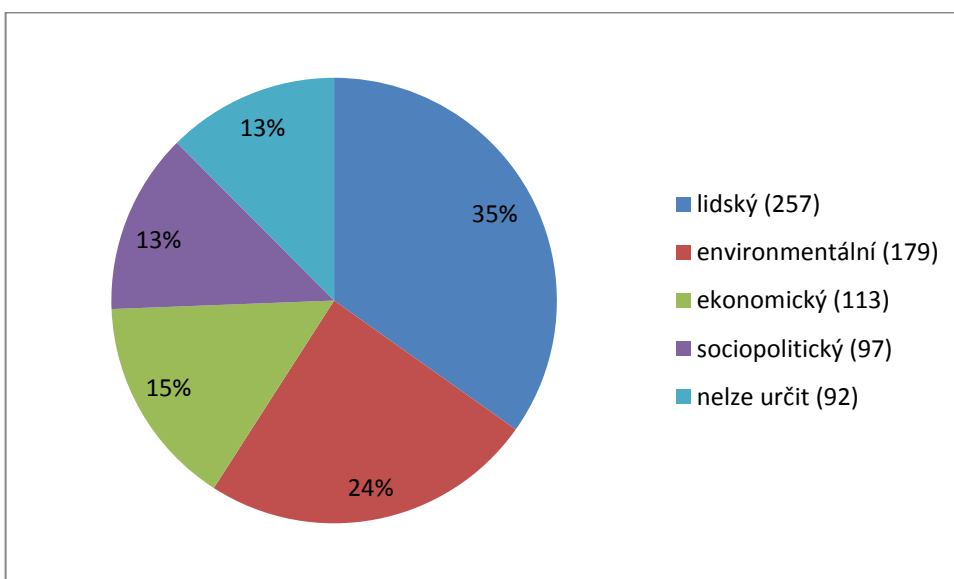

Graf 3. Prostor pro zahrádkové osady v článku

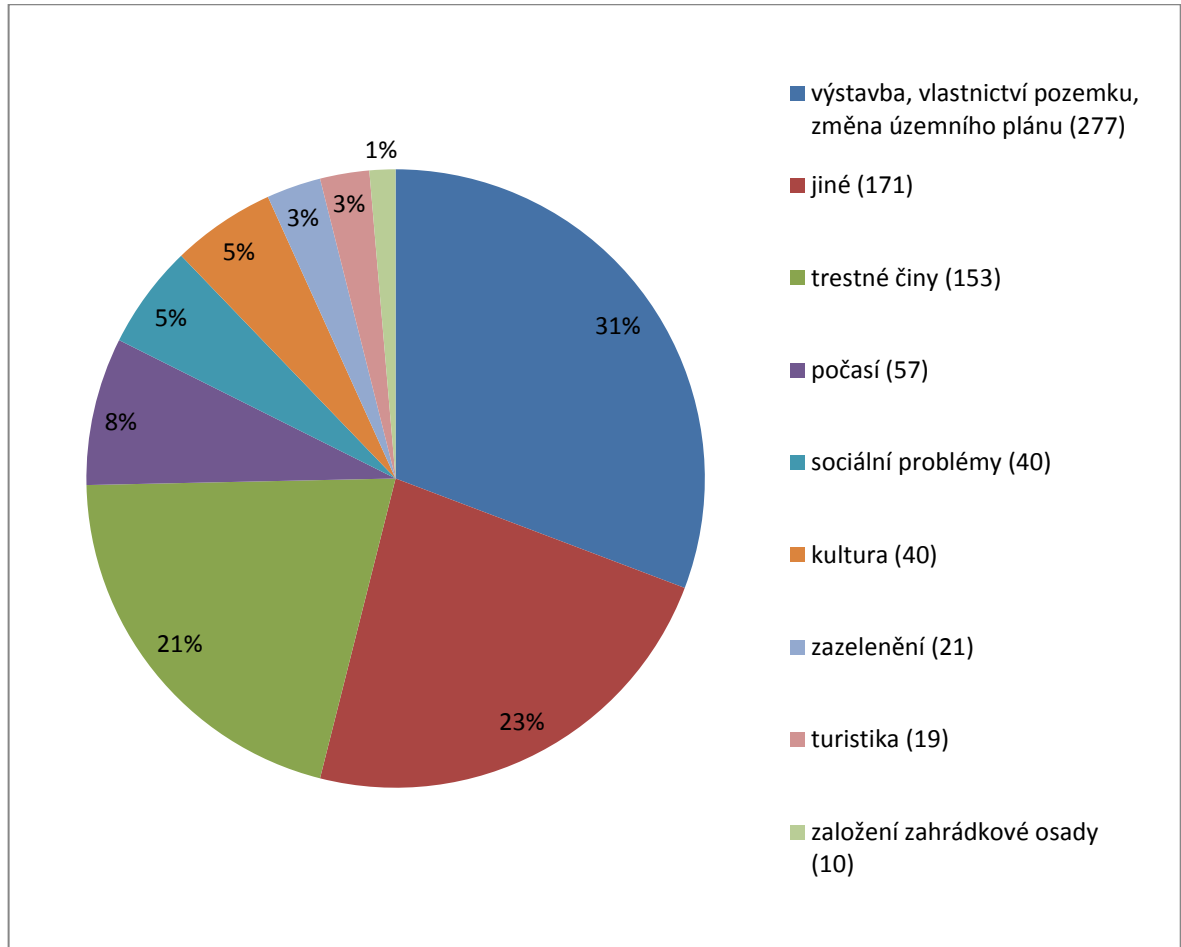

Graf č. 3 ukazuje rozdělení zkoumaných článků do dvou skupin. Na ty, u nichž byly zahrádkové osady primárním tématem a na ty, které se zaměřovali na jiné informace a zahrádkové osady zmiňovali pouze okrajově.

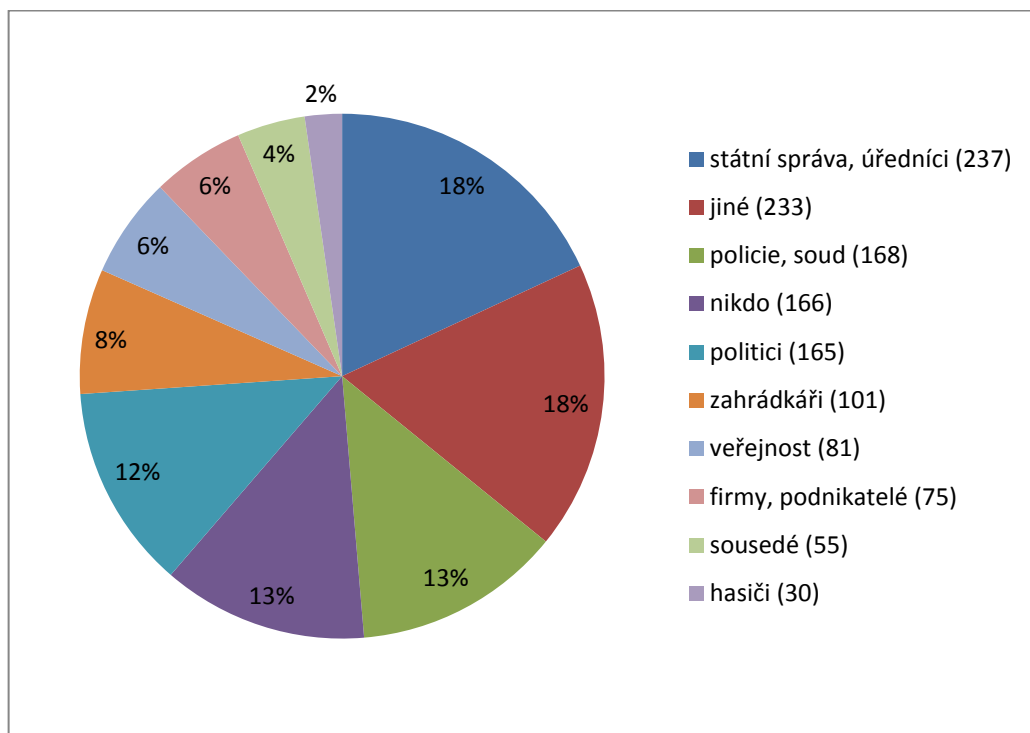
Graf 4. Hlavní zaměření článků perspektivou rozměrů trvale udržitelného rozvoje

Graf 5. Nejčastější kontext článku

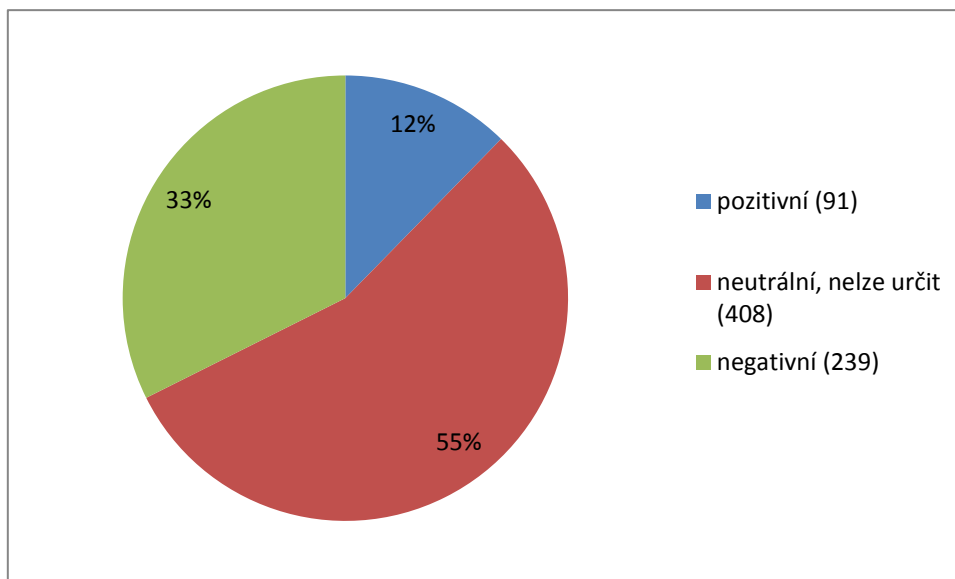

Graf 6. Nejčastěji citované osoby

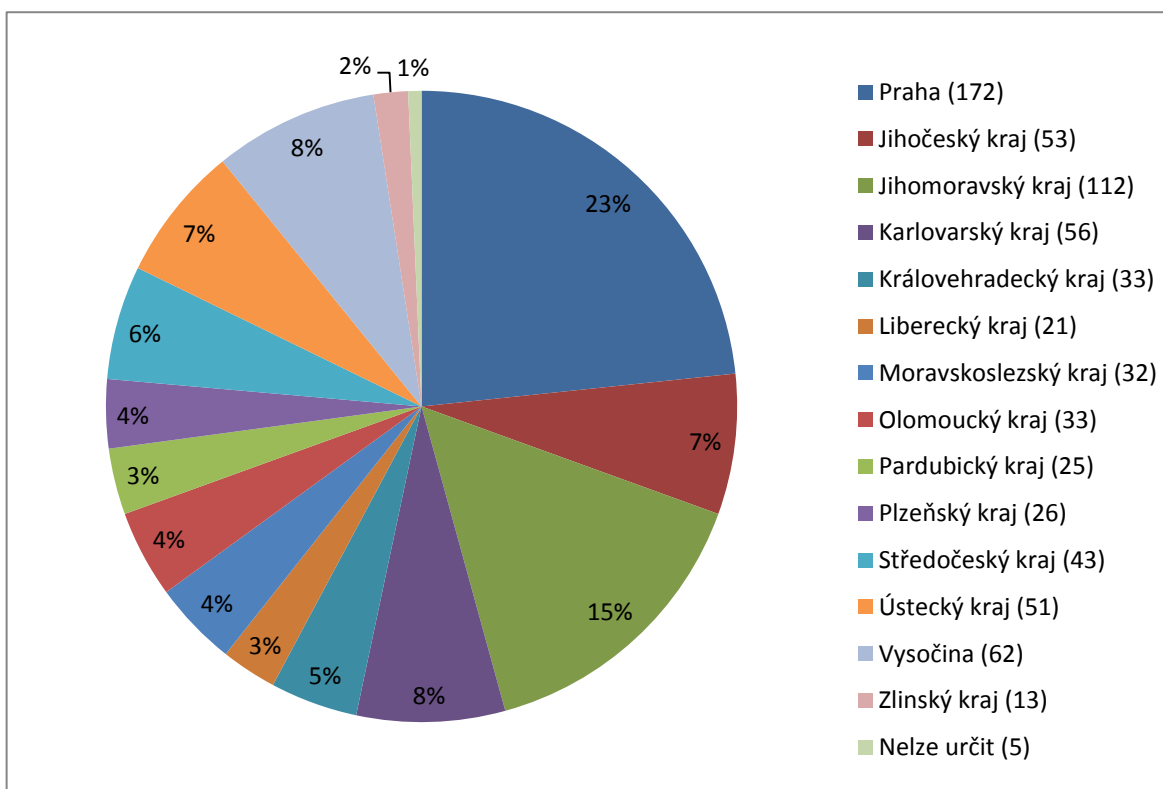

Jak bylo naznačeno výše, v teoretické části o přístupu do médií, „v rámci každé společnosti existují lidé, kteří mají snadný a privilegovaný přístup ke kanálům masové komunikace...“ (Trampota, 2006: 80) a právě tyto hlasy, tzv. *hlasy s přístupem* jsou v médiích nejčastěji zastoupeny. Trend Sigalova výzkumu, rovněž uvedeného výše v teoretické části práce, byl analýzou mediálního obrazu zahrádkových osad rovněž potvrzen. Jak ukazuje graf č. 6 výše, nevíce zastoupenými skupinami tzv. *hlasů z přístupem* (Trampota, 2006), které se podařilo identifikovat, byla trojice skupin státních úředníků, policie a soudců a politiků.

Graf 7. Výsledný obraz zahrádkových osad v článku

Graf 8. Místo

Z následující série grafů je možné vyčíst, že články týkající se zahrádkových osad vycházejí nejčastěji a s výraznou převahou v deníku Mladá fronta DNES formou zpravodajství. Zahrádkové osady jsou častěji sekundárním tématem, než primárním námětem mediálního sdělení. Zprávy jsou nejčastěji podávány v perspektivě lidského rozměru trvale udržitelného rozvoje a nejvíce se týkají témat výstavby, vlastnictví a změny územního plánování. Nejčastěji citovanými osobami v člancích jsou úředníci, zaměstnanci státní správy. Obraz zahrádkových osad v člancích vyznívá nejčastěji neutrálně. Články týkající se zahrádkových osad vychází nejčastěji v Praze a Jihomoravském kraji.

Podívejme se na tyto závěry podrobněji a dále hledejme odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

1. Mění se mediální obraz zahrádkových osad v čase? Pokud ano, k jaké změně dochází?

6.2. Zahrádkové osady v čase

Odpovědi na tuto otázku může přinést pohled na proměnnou Rok a kombinace této proměnné s ostatními.

Rok/Deník/ Hlavní téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje:

Jednoznačně nejvíce téma zahrádkových osad v jakýchkoliv souvislostech přináší deník Mladá fronta DNES. V průběhu zkoumaných let 1998 až 2013 publikovala celkem 620 článků, které zahrádkové osady zmiňují. Více než 60 článků ročně vyšlo v letech 1999 a 2005, více než 50 článků za rok vyšlo v letech 2000, 2003, 2006 a 2007. Přes 40 článků za rok vyšlo v letech 2001, 2004 a 2008. V ostatních letech je počet článků nižší než 30 za rok, navíc v letech 2012 vyšly pouze 2 články a v roce 2013 dokonce jen 1 článek týkající se zahrádkových osad.

Deník Právo psal o osadách pouze v rozmezí let 1998 až 2001, celkem bylo publikováno 47 článků zmiňujících zahrádkové osady. Nejvíce článků vyšlo v roce 2000, kdy jich bylo 18 a v roce 1999, 14.

Lidové a Hospodářské noviny vydaly ve vybraném období ještě méně článků než deník Právo. Lidové noviny publikovaly celkem 38 článků, Hospodářské noviny 32 článků. Oba deníky tak psaly o tématu v průběhu let jen velmi zřídka. Nejvíce článků, celkem 9, vyšlo v Lidových novinách v roce 2003. V Hospodářských novinách pak 4 a 5 článků v letech 2000 a 2002. V ostatních letech vycházely v obou denících obvykle 0 až 3 články ročně.

V celkovém součtu publikovaných článků vychází roky 1999 a 2000 a 2003 jako roky s nejvyšší frekvencí článků zmiňujících se o zahrádkových osadách. Budeme-li hledat podrobněji, jaká témata byla v tomto časovém období nejčastěji v souvislosti s osadami zmiňována, nalezneme následující. V letech 1999 a 2000 se jednoznačně nejvíce psalo o trestných činech a výstavbě, vlastnictví pozemku a změně územního plánu. Vyšlo také několik článků o povodních, jiná témata se

prakticky nevyskytovala. V roce 2003 se nejvíce článků opět věnovalo výstavbě, vlastnictví pozemku a změně územního plánu.

Rok/ Místo:

Ve sledovaném souboru článků se nacházely vybrané deníky včetně všech jejich regionálních mutací. Je tedy možné sledovat, zda se o tématu v některých krajích České republiky psalo více a v některých méně.

Kraje s nejvyšším počtem článků ve sledovaném časovém období jsou: hlavní město Praha 172 článků, Jihomoravský kraj 112 článků, kraj Vysočina 62 článků, dále v krajích karlovarském, jihočeském a ústeckém bylo publikováno vždy více než 50 článků za sledované období.

Pro zajímavost jsem v průběhu práce s programem SPSS sloučila místní kategorie a dále rozlišovala jen hl. Město Praha, Jihomoravský kraj a ostatní kraje. K tomuto kroku mne vedl nízký výskyt článků v ostatních krajích. V Praze a v Jihomoravském kraji se ukázaly shodně roky 1999, 2000 a 2003 jako roky s nejvyšším počtem výskytu článků zmiňujících zahrádkové osady. Nová kategorie, slučující ostatní kraje poukázala na roky 1999, 2005 a 2004. Lze se říci, že sloučením kategorie ostatních krajů došlo pouze k částečnému potvrzení trendu, který se ukazuje v pražském a jihomoravském kraji.

Rok/ Novinářský žánr:

Další proměnnou, která byla u všech článků kódována, byl novinářský žánr. Zvolila jsem 4 kategorie: zpráva, komentář, reportáž a sloupek/fejton.

Jak je patrné z grafu č. 2, ve sledovaném souboru se nejčastěji vyskytovaly zpravodajské články, celkem 588. Další kategorie byly zastoupeny výrazně méně a poměrně rovnoměrně: 51 komentářů, 47 reportáží a 49 sloupků či fejetonů.

Hledáme-li určitý trend ve frekvenci výskytu typů novinářských žánrů v jednotlivých letech, nalezneme následující. Nejvyšší počet zpravodajských článků se objevuje v letech 1999 (65), 2000 (64) a 2005 (56). Komentáře byly nejčastější v roce 2003 (11) a 2006 (7), reportáže v letech 1998 (6) a 1999 (6) a sloupky s fejetony v letech 2000 (6), 2002 (5) a 2003 (5). Bude zajímavé dále sledovat, zda budou novinářské žánry uchopovat shodně určitá konkrétní témata nebo trend nebude vysledovatelný.

Rok/ Strana:

Při sestavování struktury proměnných pro následné kódování, bylo původním záměrem také sledování stránek deníku, na nichž se články zmiňující zahrádkové osady vyskytují. Stanovení proměnné vycházelo z předpokladu, že by skrze výsledná data bylo možné usuzovat na významnost, aktuálnost nebo např. rubriky, v nichž se zkoumané téma vyskytuje.

Z celkového souboru článků však nebylo ve více než třetině z nich, 279 případech, možné určit na jaké stráně deníku se článek vyskytoval. Tyto údaje v elektronické databázi FACTIVA úplně chyběly. Ve zbývajících případech, u nichž byl údaj zaznamenán, bylo sledováno, zda se články vyskytují na první, druhé, třetí straně, na čtvrté straně a dalších. Na první stranu novin se články hovořící v jakékoliv souvislosti o zahrádkových osadách ocitly celkem ve 104 případech, na druhé straně v 98 případech, na třetí v 90 případech a na čtvrté a dál, ve 165 případech. Považuji za zajímavé zjištění, že téměř ve třetině případů se články, u nichž byla pozice zjistitelná, vyskytovaly na první nebo druhé straně novin. Bude znovu zajímavé sledovat další kombinaci s proměnnou Kontexty článku, jak jsou tyto články obsahově zaměřené.

Rok/ Prostor pro zahrádkové osady:

Proměnnou Prostor pro zahrádkové osady bylo sledováno, jaký význam má téma zahrádkových osad v rámci celkové informace článku. Zda byly osady primárním tématem článků nebo sekundárním, které zahrádkové osady okrajově zmiňuje, ale soustředí se na jiné souvislosti.

Důležitým zjištěním je, že zahrádkovými osadami jako primárním tématem se zabývalo pouze 175 (24%) ze všech sledovaných článků. Nejvyšší počet článků, v nichž byly osady rozeznány jako primární téma, vycházely v letech 1999, 2003, 2005 a 2006.

Pro ilustraci proměnné Prostor pro zahrádkové osady uvádím jako příklad citaci z článku, kde bylo téma zahrádkových osad identifikováno jako primární téma zprávy. Jde o článek s názvem Zahrádkářskou kolonii možná nahradí park, který byl publikován v deníku Mladá fronta DNES dne 14. března roku 2006.: „Zahrádkářská kolonie v ústecké části Severní Terasy možná zanikne. Místo ní by měl vzniknout park. To se nelíbí starostovi Severní Terasy Jiřímu Brodskému. „Město plánuje park, který by se rozprostíral od Bertina údolí až po Mariánskou skálu. Podle plánu by došlo k vystěhování zahrádkářské kolonie, která leží právě nad Bertiným údolím.“ říká Brodský. Podle něj by vznik parku nenapravitelným způsobem narušil ráz krajiny. „Zahrádky mají v této oblasti svou pozitivní úlohu, zkrášlují ji“, soudí Brodský...“

Rok/ Hlavní téma článku – rozměry trvale udržitelného rozvoje:

Z pohledu pilířů trvale udržitelného rozvoje, je lidský pilíř nejčastější optikou publikovaných mediálních článků. Celkem bylo publikováno 255 (34,7 %) článků spadajících do této kategorie. Dále 179 (24,4 %) s environmentální, 113 (15, 4 %) s ekonomickou a 97 (13,2 %) se sociopolitickou perspektivou. V těchto souvislostech je možné vzpomenout na studii Davida M. Whitea *The Gate Keeper: A Case Study in the Selection of News*, jejíž závěry kromě jiného přenesly zjištění zmíněné již v teoretické části práce. A sice, že nejsnadnější průchod informační branou výběru zpráv do novin měly lidsky zajímavé příběhy.

Jako příklad zprávy, v níž je patrná optika lidského rozměru, předkládám článek Ze zeleného ráje se v Troji staly nebezpečné slumy, publikovaný v deníku Mladá fronta DNES 29. Července 2011.

„V téměř vybydlené a neudržované zahrádkářské osadě v pražské Troji a blízkém okolí pokračovali také o víkendu kriminalisté v hledání devítileté Aničky. Spolu s policisty pátrali v nepřístupném terénu směrem k zoologické zahradě také kynologové se speciálně vycvičenými psy. Pátrači se tak pomalu den za dnem posouvají dál od rozbořených chatek a zanedbaných zahrádek, kde se hledalo v prvních dnech po zmizení dívky. Zahrádkářská osada v Troji ale nevypadala odjakživa jako scéna z hororového filmu. Kolonie, která se dnes rozprostírá jen na severním svahu nad Trojskou ulicí, existovala i na protější straně. Zde bylo mezi vilkami několik desítek opečovávaných zahrádek, které až do revoluce pronajímala městská část Svazu zahrádkářů. Jedna z bývalých majitelů chatky a zahrady v osadě Na Dlážděnce si místo pamatuje jako „kus krásné přírody a zeleně v centru města.“

Rok/ Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje:

Sledování proměnné Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje bude určitě patřit mezi nejzajímavější momenty analýzy. Umožní odhalit, jaké byly nejčastější mediální obsahy článků, které o zahrádkových osadách ve sledovaném období informovaly.

Jak je patrné z grafu č. 5, jsou všeobecně nejčastějšími kontexty článků, které se podařilo identifikovat prostřednictvím stanovených kategorií, výstavba, vlastnictví pozemku, změna územního plánu, za nimi trestné činy, méně frekventovanými tématy jsou pak z celkového pohledu počasí, sociální problémy, kultura, turistika, zazelenění a zakládání nových osad.

O výstavbě, vlastnictví pozemku a změně územního plánu se psalo v letech 1999, 2003 a 2005. O této kategorii se v průběhu let psalo poměrně pravidelně s vyváženě, s výraznější výchylnou směrem nahoru v uvedených letech 2003 a 1999. Naopak ke konci sledovaného období 2011 – 2003 se o tématu nepsalo již téměř vůbec

Trestné činy výrazně převažovaly v roce 1999, 2000 a 2006.

Ilustrací případu nejčastější kategorie proměnné kontextu trvale udržitelného rozvoje (výstavba, vlastnictví, změna územního plánu) může být článek Zahrádkáři od Tesca se bojí o cestu, který byl publikován deníkem Mladá fronta dne 11. října 2005. *„Budoucnost je zapečetěná hrobka. Kdyby do ní někdo mohl nahlédnout, leccos by asi dřív udělal raději jinak. Zahrádkáři z osady Handlovy Dvory na kraji Jihlavy o tom nepochybují: kdyby před dvaceti lety věděli, co je asi čeká, asi by se rozhodli obhospodařovat půdu jinde. Jejich zahrádkářská kolonie má smůlu, že leží na lukrativním místě na okraji města – u výpadovky, vedoucí k dálnici. Na takovém místě zahrádky? Tomu obchodníci nejsou příliš nakloněni. Nyní se zahrádkáři bojí, že fakticky přijdou o přístupovou cestu ke své kolonii. Vlastník sousedního pozemku zde totiž začal stavět několikapodlažní obchodní dům a k přístupu na něj využívá právě cestu, z níž platí nájem zahrádkáři „Zaneřádili ji blátem, často tam stojí stroje, takže neprojedete. Platíme si ji, ale užívá ji jiný. Jak to mám vysvětlit lidem z osady? říká zástupce zahrádkářů František Havlík...“*

Zahrádkové osady v čase – shrnutí

Ptáme-li se po proměně mediálního obrazu a zobrazování zahrádkových osad ve vybraných denících v čase, odpověď můžeme poskládat z výše uvedených zjištění. Ukazuje se, že sledovaných deníků se tématem s výraznou převahou nejvíce zabývá deník Mladá fronta DNES. Zahrádkové osady jsou dlouhodobě častěji spíše doplňkovou kulisou článků než jejich primárním tématem. V průběhu sledovaného období najdeme několik vrcholů, kdy byl počet článků výraznější, ale z dlouhodobého hlediska lze říci, že zájem o téma spíše neustále klesá. Stejný trend se potvrzuje u všech dalších deníků, zejména deníku Právo, které se tématu zahrádkových osad od roku 2002 nevěnovalo vůbec.

Proměnná Místo, sledující lokální pokrytí tématu ukazuje, že se v místech, kde se o zahrádkových osadách píše nejvíce, tj. v hlavním městě Praha a v Jihomoravském kraji ve stejnou dobu pohybuje vývoj křivky četnosti článků obdobně. Lze předpokládat, že články informují o podobných kauzách.

Co se týká trendů v rámci obsahů článků (tj. kategorie kontexty trvale udržitelného rozvoje), je opět obtížné vysledovat jakousi pravidelnost či zákonitost. Lze ale říci, že články nejčastěji reagují na jednorázové události, kauzy, ke kterým se několikrát vracejí a informují o jejich průběhu a vývoji. Ať se jedná např. a hojně zastoupené téma změny územních plánů měst nebo kriminální události.

Dlouhodobě převažuje i neutrální vyznění článků. Pokud ale porovnáme počty negativně a pozitivně vyznívajících mediálních obsahů, zjistíme, že negativních je přibližně dvakrát více, než pozitivních. To potvrzuje i stav proměnné Zpravodajské hodnoty, kde se po jednoznačnosti a prostorové blízkosti zprávy vykytuje právě konflikt a negativita jako třetí nejčastější vlastnost zkoumaných mediálních obsahů.

Žádný trend v rámci novinářského žánru v čase nebyl vysledován.

2. Jaké jsou nejčastější pozitivní a negativní kontexty zahrádkových osad v jejich mediálním obrazu?

6.3. Zahrádkové osady v kontextech

Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje/ Výsledný obraz:

Cílem zařazení proměnné Výsledný obraz bylo zjištění, zda má výsledný obraz zahrádkových osad v člancích, ve kterých se vyskytují, spíše negativní, pozitivní nebo neutrální souvislosti (graf č. 7).

Tuto proměnnou považuji za jednu z nejvíce náchylných k subjektivnímu vnímání výzkumníka. Při hodnocení výsledného jsem se v souladu s hermeneutickými pravidly soustředila nejprve a především na vyznění článku, tak jak byl autorem napsán. Například článek hovořící o výstavbě nové osady nebo přeměně osady na jiný typ zeleně (což by mohlo být z environmentálního pohledu hodnoceno jako pozitivní téma), by mohl být z ekonomické perspektivy hodnocen negativně jako nevyužitá příležitost k rozvoji a výstavbě ve městě. Právě autorův pohled totiž je součástí obrazu, jak jsou zahrádkové osady ve společnosti převážně vnímány. Teprve v závěrečné úvaze někdy případně zmiňuji tuto potenciální kontextovou polaritu nebo víceznačnost.

Jako pozitivní (91 případů) jsem obvykle hodnotila články, hovořící o kulturních sousedských událostech. Naopak negativní vyznění (239 případů) často souviselo s trestnou činností, sociálně patologickými jevy a tím, že stávající existence osad byla autorem článku vnímána jako překážka pro další rozvoj nebo jiné využití městského prostoru. Nejčastější variantou (408 případů) vyskytující se v článcích byl neutrální popisný tón událostí, které se zahrádkovými osadami jako takovými souvisely pouze okrajově; popis pak nezobrazoval osady ani v pozitivních, ani v negativních souvislostech.

Pokud sledujeme souvislosti výsledného obrazu v časové ose, ve všech letech celkově převládá neutrální vyznění článků, až na následující výjimky: v roce 2006 a 2011 bylo publikováno více článků s negativním, než s pozitivním vyzněním. V žádném ze sledovaných roků nedošlo k převaze článků s pozitivním vyzněním obsahu.

Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje/ Hlavní téma článku – rozměry trvale udržitelného rozvoje:

Tabulka 1. Téma článku – kontexty TUR/ Hlavní téma článku – rozměry TUR

Hlavní téma článku	výsledný obraz		
	negativní	neutrální	pozitivní
trestné činy: vraždy, krádeže, znásilnění, přepadení atd.	66,0%	30,1%	3,9%
sociální problémy: bezdomovci, narkomani atd.	47,5%	47,5%	5,0%
výstavba, vlastnictví pozemku, změna územního plánu	20,7%	63,4%	15,9%
zazelenění, přeměna na park	42,9%	47,6%	9,5%
kultura	35,0%	50,0%	15,0%
počasí: povodně, požáry	19,3%	75,4%	5,3%
turistika	15,8%	84,2%	0,0%
založení nové zahrádkové osady	10,0%	10,0%	80,0%
jiné	19,9%	63,7%	16,4%
celkem	32,4%	55,3%	12,3%

Podívejme se blíže na kontexty a hlavní témata článků. Nejvíce článků s celkovým neutrálním vyzněním popisu zahrádkových osad bylo zaměřeno na informace o počasí, turistiku a změnu územního plánu nebo výstavbu. Nejméně neutrálně vyznívajících článků bylo v případech, kdy byl jejich obsah zaměřen na sociální problémy a zakládání nových osad.

Trestné činy byly naopak jednoznačně tématem, kdy zmínka o zahrádkových osadách v článku vyznívala nejvíce v negativním směru, podobně jako v případě článků informujících o sociálních problémech a přeměně osady na jiný typ zeleně. Poslední uvedené téma zajímavě odkazuje na zamyšlení nad kvalitativními otázkami: Kdo a proč dané mediální sdělení vytvořil? V čem mohou ostatní lidé mediální sdělení chápat jinak než já?, resp. Toto téma zpřítomňuje vnitřní osobní nárok na mediální gramotnost.

Vrátíme-li se zpět k tabulce č. 1, vidíme, že mezi nejčastější pozitivní souvislosti mediálního zobrazování tématu zahrádkových osad patří jednoznačně zakládání nových osad, dále např. kultura. Nejvýraznější trojice je opět uzavřena, z mého subjektivního pohledu překvapivou, kategorií výstavba, vlastnictví pozemku a změna územního plánu.

Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje/ Deník/ Hlavní téma článku rozměry trvale udržitelného rozvoje:

Tabulka č. 2 níže ukazuje pokrytí sledovaných témat v rámci jednotlivých deníků. Vyplývá z ní například, že v deníku Mladá fronta DNES jsou zastoupena všechna témata článků a je zde i poměrně vysoké číslo jiných témat, která nebyla v rámci kódovací knihy definována.

Podíváme-li se na témata, která byla v předchozím kroku stanovena jako nejčastěji pozitivní, tj. zakládání nových osad, kultura a výstavba a jejich zastoupení v rámci jednotlivých deníků, vidíme, že kromě výstavby, vlastnictví pozemky a změny územního plánu a kultury jde v případě pozitivního tématu zakládání nových osad o slabě až okrajově zastoupené sdělení.

Negativně podávané souvislosti témat trestné činy, sociální problémy a zazelenění v osadách se v pokrytí jednotlivých deníků liší. Trestné činy jsou nejfrekventovanějším tématem deníku Právo, silně zastoupené v Mladé frontě DNES a Lidových novinách, naopak Hospodářské noviny se tématu na svých stránkách ve sledovaném období nevěnují vůbec. Zazelenění osad je ve všech denících málo četné. Sociálními problémy se deníky zabývají také spíše méně. Nejvíce se téma objevuje na stránkách deníku Lidové noviny.

Pro doplnění můžeme v tabulce č. 3 přidat i informaci, jaké perspektivy udržitelného rozvoje (environmentální, sociopolitická, lidská, ekonomická) v rámci mediálních sdělení jednotlivých deníků nevíce převažovaly.

Tabulka 2. Téma článku – kontexty TUR/ Deník

Hlavní téma článku	Deník				celkem
	Hospodářské noviny	Lidové noviny	MF DNES	Právo	
trestné činy: vraždy, krádeže, znásilnění, přepadení atd.	0%	21,1%	20,6%	36,2%	20,8%
sociální problémy: bezdomovci, narkomani atd.	3,1%	13,2%	4,8%	8,5%	5,4%
výstavba, vlastnictví pozemku, změna územního plánu	25,0%	31,6%	32,1%	17,0%	30,8%
zazelenění, přeměna na park	3,1%	0,0%	2,9%	4,3%	2,8%
kultura	15,6%	18,4%	4,4%	0,0%	5,3%
počasí: povodně, požáry	3,1%	5,3%	7,7%	12,8%	7,7%
turistika	3,1%	0,0%	2,4%	6,4%	2,6%
založení nové zahrádkové osady	6,3%	0,0%	1,1%	2,1%	1,4%
jiné	40,6%	10,5%	23,9%	12,6%	23,2%

Tabulka 3. Hlavní téma článku – rozměry TUR/ Deník

Hlavní téma článku - rozměry TUR	Deník				celkem
	Hospodářské noviny	Lidové noviny	MF DNES	Právo	
environmentální	50%	29,7%	23,2%	17,4%	24,4%
sociopolitický	15,6%	10,8%	13,1%	15,2%	13,2%
lidský	15,6%	24,3%	35,5%	47,8%	34,8%
ekonomický	6,3%	13,5%	16,6%	6,5%	15,4%
nebylo možné jednoznačně určit	12,5%	21,6%	11,6%	13,0%	12,2%

Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje/ Strana:

Pokud se některé z výše uvedených zkoumaných témat dostalo na první nebo druhou stránku novin (celkem 14 % zjištěných případů), jednalo se nejčastěji o mediální sdělení informující o trestné činnosti.

Téma článku – kontexty trvale udržitelného rozvoje/ Hlavní téma článku – rozměry trvale udržitelného rozvoje:

Optikou rozměrů udržitelného rozvoje se v případě převážně environmentálně zaměřených článků jednalo nejčastěji o mediální sdělení k výstavbě, vlastnictví pozemku a změnu územního vlastnictví, stejně jako v případě převážně ekonomicky a sociopoliticky orientovaných článků. Lidskou perspektivou byla naopak nejčastěji nahlížena sdělení o trestných činech.

Závěr

7. ZÁVĚR

Výzkumné otázky jsem se pokusila zodpovědět prostřednictvím analýzy v praktické části této práce. Závěrem bych ráda navázala na subkapitulu o vztahu zahrádkových osad a trvale udržitelného rozvoje, na zmíněné hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společností a jejím životním prostředím podle Josefa Vavrouška (Vavroušek, 1996). Na základě Vavrouškova známého textu bych ráda zmínila první ze sekundárních cílů práce, který dosud zůstal nezodpovězen. Jedná se o otázku:

Jaké mohou zahrádkářské kolonie z pohledu „rozumné“ společnosti (trvale udržitelného rozvoje) plnit funkce?

Vavroušek ve své úvaze o hledání lidských hodnot povzbuzuje k navázání na vše, co je slučitelné s vizí trvale udržitelného rozvoje, resp. trvale udržitelného způsobu života, k rozpoznání faktorů negativně a pozitivně ovlivňujících dosavadní vývoj lidské společnosti a doplnění „bílých míst“. Domnívá se, že analýza vývoje lidských hodnot může odhalit etické kořeny dnešních globálních i regionálních problémů a může formulovat lidské hodnoty slučitelné s trvale udržitelným způsobem života. Předkládá 10 nejvýznamnějších hodnot evropské (euroamerické) civilizace vztahující se k neudržitelným trendům rozvoje a identifikuje alternativní hodnotové postoje. (Vavroušek, 1996).

1. Vztah člověka k přírodě
2. Vztah lidského individua ke společnosti
3. Vztah k toku času a smyslu dějin
4. Vztah ke smyslu vlastního života
5. Vztah ke svobodě a zodpovědnosti
6. Vztah k úrovni našeho poznání
7. Vztah k vlastnímu životu
8. Vztah k budoucím generacím
9. Vztah k odlišným názorům a jiným civilizacím
10. Vztah k věcem společným

Zkusme se tedy na funkce a přínosy zahrádkových osad a jejich existence podívat optikou Vavrouškových deseti hodnot a pozitivních aspektů zahrádkových osad definovaných rovněž výše v kapitole o zahrádkových osadách Generelem zahrádkových osad.

Realitu první hodnoty, vztahu člověka a přírody, Vavroušek definuje jako vykořisťování přírody člověkem, dané považováním přírody za bezedný zdroj surovin, za pasivní hřiště pro lidské aktivity bez respektu k přirozené únosnosti území a s lidskou orientací na neobnovitelné zdroje surovin a v podstatě neregulované emise nebezpečných odpadů do prostředí. Alternativou k tomuto chování by mohla být sounáležitost s přírodou, úcta k životu ve všech jeho formách, využívání území

v rámci jeho únosnosti, orientace na obnovitelné zdroje a recyklace a snížení množství produkovaných odpadů. Zahrádkové osady v tomto ohledu nabízejí několik pozitivních aspektů. Může jimi být jejich existence jako součást městské zeleně, jejich přínosy ke stavu životního prostředí v okolí osad, konkrétně mikroklimatické hygienické funkce, zpracovávání bioodpadu, téměř nulová energetická náročnost na provoz nebo naučná a výchovná příležitost kontaktu s životními cykly, přímý vztah k přírodě a bezprostřední všednodenní kontakt s ní. Realitu druhé hodnoty, vztahu lidského života a společnosti Vavroušek umísťuje do prostoru mezi dva existující extrémy – důraz na soutěživost a individualismus vyvyšující egoismus jednotlivců a důraz na kolektivismus a podřízení zájmů jednotlivých členů společnosti zájmům celku. Alternativou může naopak být „*vyvážený důraz na jednotlivce a kolektiv, kterým je nejen rodina, obec, vlastní národ či stát, ale i lidstvo jako celek. Doplnění soutěživosti kooperací v zájmu dosažení společných cílů na základě solidarity a altruismu*“ (Vavroušek, 1996).

V případě vztahu toku času a smyslu dějin charakterizuje Vavroušek reálný stav naší společnosti jako posedlost kvantitativním růstem, přesvědčení, že ekonomický růst je měřítkem pokroku. Konstatuje, že „*žádný růst založený na rostoucí spotřebě hmotných statků nemůže pokračovat po libovolně dlouhou dobu*“ (Vavroušek, 1996) a nabízí alternativu v důrazu na kvalitativní rozvoj společnosti, na zlepšování kvality života, lidských vztahů, rozvoj vědy, kultury, duchovních a intelektuálních hodnot. V obou případech, v obou hodnotách, podobně jako v případě v pořadí desáté uvedené hodnoty vztahu k věcem společným může být pozitivní funkcí zahrádkových osad existence a tvorba komunity zahrádkářů, sdružování občanů se společným zájmem, sdílení jejich zkušeností a znalostí, kultivace společenství či společnosti, sociální kolektivní inteligence, které nepřímo ovlivňují rozvoj participativní demokracie, kde má každý občan (zahrádkář) skutečnou možnost se spolupodílet na rozhodování v systému zastupitelské demokracie, jenž je v komplikované realitě globalizovaného světa nezbytný.

Dále, ve vztahu ke smyslu vlastního života doporučuje Vavroušek realitu hedonistické orientace na konzumní život zaměnit alternativním důrazem na kvalitu života, jejíž součástí jsou altruismus, solidarita, a orientací na duchovní a intelektuální rozvoj člověka, tj. i vědomou skromnost a odříkání si zbytných věcí. Zde mohou být zahrádkové osady a například jejich relativní produkční samostatnost protikladem právě konzumnímu způsobu života.

Vztah ke svobodě a k odpovědnosti, kde je dle Vavrouška reálným stavem důraz na lidská práva a svobody, ale ztratilo se v něm vědomí spoluzodpovědnosti za běh věcí ve veřejném životě i vlastním životě, navrhuje doplnit právě alternativním respektováním symetrie s odpovědností ve vztahu k lidským bytostem i k přírodě.

Reálná pýcha a důraz na racionalitu, přeceňování rozsahu, hloubky a spolehlivosti znalostí člověka ve vztahu k úrovni lidského poznání by měly být nahrazeny opatrností při každém zásahu do přírody i do společnosti a navíc doplněny intuicí, citem a sblížením vědeckého a uměleckého

pohledu na svět. Naučné a výchovné rozměry fungování zahrádkových osad naplňující tuto představu již byly zmíněny výše.

Ve vztahu k vlastnímu životu by mělo být reflektováno reálné odcizení se a poškozování zdraví, ke kterému dochází. Rovněž naše krátkodobé zájmy, nadměrné čerpání neobnovitelných zdrojů, ničení nebo nedostatečná péče o obnovitelné zdroje v důsledku nebezpečných zásahů do společnosti by ve vztahu k budoucím generacím měly být nahrazeny respektem k dlouhodobým důsledkům lidské činnosti. V tomto ohledu nabízí existence zahrádkových osad unikátní možnost zdraví prospěšné aktivní relaxace i rekreace ve městě, navíc s pozitivním dietetickým aspektem. Další funkcí osad může být například jejich význam pro regeneraci duševních sil a psychohygienu.

Konečně zbývá poslední hodnota, vztah k odlišným názorům a jiným civilizacím, kde je dle Vavrouška realitou netolerance k názorům jiných, ideologická, náboženská, rasová či jiná nesnášenlivost a snaha o řešení problémů silou podobně jako podceňování či ignorování jiných civilizací, založené na neopodstatněném pocitu nadřazenosti vůči těmto společnostem i jedincům. Alternativou by mohla být *„vzájemná tolerance při zachování ideálů, lepší poznání a pochopení jiných civilizací a snaha poučit se z jejich kultury a zkušeností“* (Vavroušek, 1996). Na úrovni civilizací je tento nárok v prostředí zahrádkových osad samozřejmě nesplnitelný, ale v malém lokálním měřítku může být komunita zahrádkářů příležitostí k toleranci. Ostatně jako může být příležitostí jakýkoliv jiný typ komunity, lidského společenství, kde se navzájem setkávají lidé různého typu názorů a zázemí.

Druhým, dosud nezodpovězeným, sekundárním cílem této práce byl **Nástin obrazu české společnosti v souvislosti se zobrazováním tématu zahrádkářských kolonií.**

S vědomím, že tento cíl, resp. odpověď na něj, má v rámci realizované analýzy článků vybraných deníků pouze velmi mělké zakotvení, se pokusím nabídnout několik bodů k úvaze. Pomohu si tím, že vyjdu ze vzniklých grafů a tabulek analytické části a střípků subkapitoly o vztahu médií a společnosti. Vycházím ze všeobecně přijímaného tvrzení, že média nefungují nezávisle na svém prostředí, že prostředí média ovlivňuje a média jsou prostředím zpětně opět ovlivňována. Slovy Jiráka a Köpplové média *„nabízejí množství neustále se opakujících interpretací našeho života, informují nás o hodnotách, postojích a názorech, které jsou – nebo se díky mediální komunikaci zdají být – sdílené s ostatními“* (Jirák, Köpplová, 2007: 11). Vycházíme-li z tohoto tvrzení, můžeme je zkusit na formulovaný sekundární cíl aplikovat a tvrdit, že česká společnost spoluutváří mediální obraz zahrádkových osad a zároveň tento obraz utváří smýšlení české společnosti o zahrádkových osadách.

Jaký obraz zahrádkových osad analýza vykreslila? Bez použití záplavy přesných čísel analýzy lze snad jednoduše říci, že téma zahrádkových osad českou společnost vlastně nezajímá. Ve

sledovaném rozmezí patnácti let vyšlo v nejčtenějších českých seriózních tištěných médiích celkem téměř osm set článků, které se o zahrádkových osadách zmiňovaly. Pouze přibližně 20 % těchto článků se však osadami zabývalo jako primárním tématem mediálního sdělení. Nejčastějšími souvislostmi pak byla obvykle plánovaná výstavba spojená se změnou vlastnictví území a územním plánováním. Co tato souvislost o české společnosti vypovídá? Z průběžného studia tématu i mimo zkoumané deníky se domnívám, že fenomén zahrádkaření v osadách je v České republice v úpadku. Přestože lze sledovat, především u mladé generace, množství komunitních a sousedských aktivit spojených s pěstováním rostlin a dřevin a zahradničením ve městě, mají tyto aktivity již jinou formu – nejčastěji právě například formu komunitních zahrad, komunitního života spojeného se zahrádkařením. Na toto i podobná témata vzniklo na Katedře sociální a kulturní ekologie ostatně v nedávných letech také několik diplomových prací. Další častou souvislostí, v níž se zahrádkové osady v denících ocitly, byla souvislost trestných činů. Často se jednalo o drobné krádeže, ale i o ne/úmyslně založené požáry, v nejhorších případech o vraždy a znásilnění. Velmi medializovaným případem bylo znásilnění a vražda pražské dívky Aničky, která se ztratila v pražské zahrádkové osadě v Troji. Tyto souvislosti vrhají na zahrádkové osady stín temného a nebezpečného místa. Mimo jiné i třetí hojně zastoupenou kategorií byly sociální problémy. Články obvykle přinášely zprávy o bezdomovcích a drogově závislých, kteří se v osadách vyskytovali. Vypovídají tato témata něco o obrazu české společnosti? Zajímá nás, jakým místům se raději vyhýbat a kde je plánována výstavba nových objektů? Potřebujeme z médií slyšet negativní, šokující informace? Vybírají novináři tato témata, aby nás v záplavě množství jiných informací ještě zaujala?

Potřetí se vracím k základním otázkám: Kdo sdělení vytvořil? Jakými tvůrčími postupy se původce sdělení snaží upoutat naši pozornost? V čem mohou ostatní příjemci chápat mediální sdělení jinak než já? Které druhy životního stylu, hodnoty a úhly pohledu jsou v mediálních sděleních prezentovány a které vyloučeny? Proč bylo dané sdělení vytvořeno?

Dotkla jsem se tedy znovu doplňujících pracovních otázek práce: V jakých souvislostech se o zahrádkářských koloniích nejčastěji hovoří? Které noviny se o téma více zajímají?

Obávám se, že hlubší odpověď by nabídla jiná metoda, kvalitativní, která v rámci této diplomové práce nebyla. Jak bylo řečeno v metodologické části, obsahová analýza dokáže zpracovat velké množství dat a přinést statistiky, ale vysvětlení, proč k jevům dochází a co znamenají, je třeba hledat za pomoci dalších metod. Tento výsledek vnímám jako částečný koncepční nedostatek záměru své diplomové práce.

Tato práce jistě není ani vyčerpávající obsahovou analýzou zahrádkových osad v českých denících, ale domnívám se, že se podařilo poukázat na zajímavá místa a pro mě osobně i překvapivě negativní orientaci hlavních souvislostí.

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících

Pro další výzkum tématu se jednoznačně nabízí zmíněné kvalitativní doplnění analýzy. Současně však doufám, že dojde k jisté renesanci zahrádkářských osad i zájmu o ně a že tedy bez ohledu na použité metody bude stále více materiálu ke zkoumání.

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- AUGUSTIN, A. (2004). *Křesťanská vzdělanost*. Praha: Vyšehrad.
- AMBROŽOVÁ, V. (2011). *Zahrádkáři v Čechách a na Moravě. Historie, současnost, budoucnost*. Praha: Český zahrádkářský svaz.
- BAKER, S. (2006). *Sustainable Development*. London and New York: Routledge.
- BAUER, K. (2009). Nepublikované texty k přednáškám předmětu Úvod do hermeneutiky.
- BERELSON, B. (1971). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner Publishing Company.
- BURTON, G., JIRÁK, J. (2001). *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal.
- CULIANU, I. P. (2008). *Dualistické gnóze západu*. Praha: Argo.
- GIBAS, P., NOVÁK, A. (et. al.) (2013). *Zahrádkové osady: stíny minulosti, nebo záblesky budoucnosti?* Praha: Univerzita Karlova.
- GRONDIN, J. (1997). *Úvod do hermeneutiky*. Praha: Oikoymenh.
- HANSEN, A., COTTLE, S., NEGRINE, R., NEWBOLD, CH. (1998). *Mass Communication Research methods*. New York: Palgrave.
- HAVELKA, M. (2012). Nepublikované texty k přednáškám předmětu Česká otázka v evropském kontextu.
- HAY, D. (2010). *Evropa pozdního středověku 1300 – 1500*. Praha: Vyšehrad.
- HOŠKOVÁ, K., KLVAČ, P., KRÁLOVÁ, V., MLČÁK, L. (2008). *Zahrádkářské kolonie – venkov ve městě*. Kostelec nad Černými lesy: Česká společnost pro krajinnou ekologii.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. (2007). *Média a společnost*. Praha: Portál.
- KOHÁK, E. (2000). *Zelená svatozář*. Praha: Slon.
- KNEIDL, P. (1989). *Z historie evropské knihy*. Praha: Nakladatelství Svoboda.
- KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSZÁG, P. (2010). *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál.
- KUNCZIK, M. (1995). *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum.

- LEPAŘ, F. (1892). *Nehomérovský slovník řeckočeský*. Mladá Boleslav: Nakladatelství Karel Vačlena.
- MAREČEK, J. a kol. (1975). *Zahrada a její uspořádání*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství v Praze.
- MASTERMAN, L. (1985). *Teaching the Meadia*. London: Comedia Publishing Group.
- McQUIAL, D. (1999). *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- MOLDAN, B. (2009). *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum
- *Naše společná budoucnost* (1991). Praha: Academia.
- OEMING, M. (2001). *Úvod do biblické hermeneutiky. Cesty k pochopení textu*. Praha: Vyšehrad.
- PAUKNEROVÁ, K., GIBAS, P. (2013). *Pražské zahrádkové osady*. Praha: Útvar hl. m. Prahy.
- PAUKNEROVÁ, K., GIBAS, P., ČÍŽEK, B. (2010). Oáza klidu nebo ráj golfistů? Zahrádkáři a postsocialistická transformace (nejen) v Praze. In: SOUKUPOVÁ, B. (ed.) *Neklidná krajina vzpomínání. Konkurenční společenství paměti ve městě*. Praha: Univerzita Karlova.
- REINDTROFF, R. (2003). *Hebrejská bible a dějiny*. Praha: Vyšehrad.
- REIFOVÁ, I. a kol. (2004). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.
- RUDOLPH, K. (2010). *Gnóze – Podstata a dějiny náboženského směru pozdní antiky*. Praha: Vyšehrad.
- RYNDA, I. (2000b). Josef Vavroušek – poselství stále naléhavější. In: PODLIŠENSKÝ, J. (ed.) *Co daly naše země Evropě a lidstvu. Část 3. Svobodný národ na prahu třetího tisíciletí*. Praha: Evropský literární klub.
- RYNDA, I. (2002). Trvale udržitelný rozvoj, terorismus a hodnoty. In: HUBA, M. (ed.) *Náboženstvo – životné prostredie – hodnoty pre udržateľnú budúcnosť. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: STUZ SR.
- RYNDA, I. (2012). Nепublikované texty k přednáškám předmětů Sociální ekologie, Politika a ekonomie udržitelného rozvoje.
- SCHERER, H. (2004). Úvod do metody obsahové analýzy. In REIFOVÁ, I. (Ed.), *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Pp 29 – 50. Praha: Karolinum.
- SCHUBERT, K. (1999). *Židovské náboženství v proměnách věků*. Praha: Vyšehrad.

- SILVERBLATT, A., ENRIGHT ELICERI, E. M. (1997). *Dictionary of Media Literacy*. Westport-Connecticut, London: Greenwood Press.
- STRACHOTA, K., VALÚCH, D. (2008). *Být v obraze*. Praha: Člověk v Tísni.
- STÖCKELOVÁ, T. (2010). Spočítej a panuj: De/politika kalkulace. In: *Kritika depolitizovaného rozumu*. Praha: Grimmas.
- ŠTOLL, J. (2008). *Dětská farma Eduarda Štorcha a československé alternativní školství ve dvacátých letech 20. století*. Brno: Masarykova Univerzita.
- TRAMPOTA, T. (2006). *Zpravodajství*. Praha: Portál.
- TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. (2010). *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál.
- TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. (2010). *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál.
- VAVROUŠEK, J. (1996). Závod s časem: Hledání lidských hodnot slučitelných s trvale udržitelným způsobem života. In: *Závod s časem. Texty z morální ekologie*. Praha: Ministerstvo životního prostředí.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- WEB 1: Generel zahrádkových osad – podkladová studie 2009. Dostupné z: arnika.org/soubory/dokumenty/mesta/kauzy/Zahradky/generel_09_podklad_1_verze_P_S.pdf [cit. 15. 3. 2015]
- WEB 2: Návrh zahrádkářského zákona 2010. Dostupné z: http://www.zahradkari.cz/dokumenty/zahradkarsky_zakon.php [cit. 15. 3. 2015]
- WEB 3: Principy udržitelného rozvoje území. Dostupné z: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571> [cit. 15. 3. 2015]
- WEB 4: <http://www.unep.cz> [cit. 15. 3. 2015]
- WEB 5: <http://www.mediar.cz/tema/economia/>, [cit. 26. 4. 2015]
- WEB 6: http://www.mafra.cz/cs/?y=mafra_all\cs_o-spolecnosti_portret-spolecnosti.htm, [cit. 8. 5. 2015]

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK V PRAKTICKÉ ČÁSTI

• Graf 1. Údaje o počtu analyzovaných článků v jednotlivých denících	51
• Graf 2. Novinářský žánr analyzovaných článků	52
• Graf 3. Prostor pro zahrádkové osady v článku	52
• Graf 4. Hlavní zaměření článků perspektivou rozměrů trvale udržitelného rozvoje	53
• Graf 5. Nejčastější kontext článku	53
• Graf 6. Nejčastěji citované osoby	54
• Graf 7. Výsledný obraz zahrádkových osad v článku	54
• Graf 8. Místo	55
• Tabulka 1. Téma článku – kontexty TUR/ Hlavní téma článku – rozměry TUR	60
• Tabulka 2. Téma článku – kontexty TUR/ Deník	61
• Tabulka 3. Hlavní téma článku – rozměry TUR/ Deník	62

Přílohy

PŘÍLOHY

- Kódovací kniha
- Projekt diplomové práce

Kódovací kniha

Identifikační proměnné:

- A. Identifikační číslo článku
- B. Počet slov
- C. Strana

Analytické proměnné:

D. Novinářský žánr

1. zpráva
2. komentář
3. reportáž
4. sloupek, fejeton
5. jiné
6. nelze určit

E. Prostor pro zahrádkové osady v článku

1. primární téma
2. sekundární téma, ale věnuje se zahrádkovým osadám
3. sekundární téma, ale okrajová zmínka

F. Hlavní téma článku – rozměry TUR

1. environmentální
2. sociopolitické
3. lidské
4. ekonomické
5. jiné/nelze určit

G. Téma článku - kontexty TUR

1. trestné činy – vraždy, krádeže, znásilnění, přepadení..
2. sociální problémy – bezdomovci, narkomani

3. výstavba, vlastnictví pozemku, změna územního plánu
4. „zazelenění“ (přeměna na jiný typ zeleně)
5. kultura
6. počasí – povodně, přírodní katastrofy..
7. turistika
8. zakládání nových zahrádkových osad
9. jiné

H. Zpravodajské hodnoty: Jednoznačnost

1. Ano
2. Ne

CH. Zpravodajské hodnoty: Prostorová blízkost

1. Ano
2. Ne

I. Zpravodajské hodnoty: Konflikt, negativita

1. Ano
2. Ne

J. Zpravodajské hodnoty: Překvapení

1. Ano
2. Ne

K. Zpravodajské hodnoty: Kontinuita

1. Ano
2. Ne

L. Zpravodajské hodnoty: Personalizace

1. ano
2. ne

M. Zpravodajské hodnoty: Ekonomika

1. ano
2. ne

N. Výsledný obraz zahrádkových osad v článku

1. pozitivní
2. negativní
3. neutrální/ nelze určit

O. Citované osoby: Zahradkáři

1. Ano
2. Ne

P. Citované osoby: Sousedé, zainteresovaní nezahradkáři

1. Ano
2. Ne

Q. Citované osoby: Veřejnost

1. Ano
2. Ne

R. Citované osoby: Firmy, podnikatelé

1. Ano
2. Ne

S. Citované osoby: Politici

1. Ano
2. Ne

T. Citované osoby: Policisté, soud

1. Ano
2. Ne

U. Citované osoby: Státní správa, úředníci

1. Ano
2. Ne

V. Citované osoby: Hasiči

1. Ano
2. Ne

W. Citované osoby: Nikdo

1. Ano
2. Ne

X. Citované osoby: Jiné

1. Ano
2. Ne

Y. Místo

1. Praha
2. Jihočeský kraj
3. Jihomoravský kraj
4. Karlovarský kraj
5. Královehradecký kraj
6. Liberecký kraj
7. Moravskoslezský kraj
8. Olomoucký kraj
9. Pardubický kraj
10. Plzeňský kraj
11. Středočeský kraj
12. Ústecký kraj
13. Kraj Vysočina
14. Zlínský kraj
15. nelze určit

Z. Rok

1. 1998
2. 1999
3. 2000
4. 2001
5. 2002
6. 2003
7. 2004
8. 2005
9. 2006
10. 2007
11. 2008
12. 2009
13. 2010

14. 2011

15. 2012

16. 2013

AA. Deník

1. MF DNES

2. Právo

3. Lidové Noviny

4. Hospodářské Noviny

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly:

Bc. Ester Pěkná

2. Osobní číslo (UČO):

38320075

3. Rok imatrikulace na FHS (IZV) UK (mag. studium):

2010

4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK rozhodné pro datum obhajoby DP:

6. 9. 2010

5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny:

Konzervativní evangelikálové v politice Spojených států amerických

Západočeská univerzita v Plzni, Filozofická fakulta, studijní obor Politologie

Rok obhajoby bakalářské práce: 2008

6. Předběžný název DP: Titul, Podtitul:

Mediální obraz zahrádkářských kolonií ve vybraných českých denících. Obsahová analýza předních českých deníků.

7. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):

Zahrádkové osady jsou fenoménem, který stojí obvykle na pokraji společenského zájmu a širších diskusí. Jejich existence, role i vnímání byly v průběhu historie rozdílné, přesto je možné skrze zahrádkové osady nahlížet i náznaky širších celospolečenských proměn.

Jako součást městské zeleně jsou dnes osady prostorem volnočasové realizace některých obyvatel, útočištěm sociálně vyloučených osob, i prostorem, v němž se mohou odehrávat sociálně patologické jevy. Ne/existence zahrádkových osad je ve městech i předmětem urbanistického plánování a koncepcí rozvoje měst.

Média významně ovlivňují povědomí a názor veřejnosti na témata, která jsou jejich prostřednictvím uchopována.

8. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]):

Předmětem práce jsou zahrádkové osady jako významný sociální, ekonomický a environmentální jev současné české společnosti. Vzhledem k uvedeným třem rovinám a jejich komplexitě, ale i dynamickému vývoji osad v polistopadové době, musí být osady zkoumány z pozice sociální a kulturní ekologie a v kontextu trvale udržitelného rozvoje. Prostředím, skrze něž bude zkoumání prováděno, jsou sdělovací prostředky, v nichž se vzájemný vztah zahrádkářských osad a společnosti odráží. Budou sesbírány články předních českých deníků (MF DNES, Lidové noviny, Hospodářské noviny a Právo) hovořící o zahrádkových osadách v jakýchkoliv souvislostech v období let 1998 – 2013.

Metodou obsahové analýzy, vytvořením kódovací knihy a použitím statistického programu SPSS budou následně zkoumány souvislosti, v nichž se v médiích nejčastěji o zahrádkových osadách hovoří. Zvláštní pozornost bude věnována článkům zdůrazňujícím environmentální souvislosti existence městských zahrádkových osad.

9. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2–4 na výběr); pro práci 1–2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém:

Výzkumný problém:

Popis mediálního obrazu zahrádkářských kolonií ve vybraných českých sdělovacích prostředcích od roku 1998 do roku 2013.

Primární výzkumné otázky:

3. Mění se mediální obraz zahrádkových osad v čase? Pokud ano, k jaké změně dochází?
4. Jaké jsou nejčastější pozitivní a negativní kontexty zahrádkových osad v jejich mediálním obrazu?

Případné sekundární cíle práce:

5. Jaké mohou zahrádkářské kolonie z pohledu „rozumné“ společnosti (trvale udržitelného rozvoje) plnit funkce?
6. Nástin obrazu české společnosti v souvislosti se zobrazováním tématu zahrádkářských kolonií ve vybraných denících.

10. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity:

Kvantitativní obsahová analýza (frekvenční)

11. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. *praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.*):

Cílem diplomové práce je zjistit, jakým způsobem je prostřednictvím vybraných médií konstruován obraz zahrádkových osad, zda tento obraz prošel v průběhu uplynulých let výraznější proměnou a jaké jsou nejčastější souvislosti vybraných článků. Diplomová práce může být příspěvkem do širšího výzkumu o zahrádkových osadách, který proběhl v rámci FHS UK.

12. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“):

Mediální analýza zvoleného tématu zahrádkářských kolonií byla provedena zatím pouze v případě časopisu *Kbelák*, časopisu městské části Kbely hlavního města Prahy. Analýza celostátních deníků dosud provedena nebyla, téma je tak v rámci českého mediálního prostředí zatím neprobádané.

13. Jaké bude (bude-li) jejich *teoretické* zobecnění a přínos:

-

14. Struktura DP (*předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol*):

- Abstrakt
- Klíčová slova
- Úvod
- Teoretická část

Média – prostředí výzkumu

sociální realita jako konstrukt

zpravodajství v médiích

charakteristika analyzovaných periodik

Zahrádkářské kolonie – předmět výzkumu

vymezení pojmů

historie

pozitivní a negativní aspekty zahrádkových osad

Trvale udržitelný rozvoj – kontext výzkumu

historický vývoj

závazky světového společenství k udržitelnému rozvoji

zahrádkové osady a udržitelný způsob života

- Metodologie
 - Obsahová analýza
- Empirická část
 - Cíl výzkumu
 - Aplikace metody
 - Analýza - výzkumná zjištění a interpretace dat
- Závěr
- Úvaha nad závěrem
- Použitá literatura
- Přílohy
- Slovník důležitých jmen a pojmů
- Rejstřík

15. Předběžná bibliografie k tématu:

Obsahová analýza:

- BERELSON, B. (1971). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner Publishing Company.
 - BRYMAN, A. (2008). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- FSV NI-2589
- DISMAN, M. (2007). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.
 - HANSEN, A., COTTLE, S., NEGRINE, R., NEWBOLD, CH. (1998). *Mass Communication Research methods*. New York: Palgrave.
 - REIFOVÁ, I. a kol. (2004). *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.
 - SCHERER, H. (2004). Úvod do metody obsahové analýzy. In REIFOVÁ, I. (Ed.), *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Pp 29-50. Praha: Karolinum.
 - SILVERBLATT, A., ENRIGHT ELICERI, E. M. (1997). *Dictionary of Media Literacy*. Westport-Connecticut, London: Greenwood Press.
 - TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. (2010). *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál.

Média:

- BENDA, J. (2007). *Vlastnictví periodického tisku v ČR v letech 1989-2006*. Praha: Karolinum.
- Bystřický J. a kol. (2008). *Média, komunikace a kultura*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- FORET, M., LAPČÍK, M., ORSZÁG, P. (eds.) (2008). *Média dnes: reflexe megality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- JIRÁK, J. (2002). Základní půdorys mediální gramotnosti. In HRACHOVCOVÁ, M., STANĚK, A. (eds.). *Občanská výchova ve společnosti*. Olomouc: Universita Paleckého. Pp 71-77.
- JIRÁK, J., BURTON, G. (2001). *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister&Principal.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. (2007). *Média a společnost*. Praha: Portál.
- JIRÁK, J., WOLÁK, R. (eds.) (2007). *Mediální gramotnost, nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis.
- KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSZÁG, P. (2010). *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál.
- KÖPPLOVÁ, B., JIRÁK, J. (2008). Masová média a česká společnost 90. Let 20. Století: průběh a důsledky transformace českých médií. In HEISS, G., et al. (ed.). *Česko a Rakousko po konci studené války: různými cestami do nové Evropy*. Ústí nad Labem: Albis International. Pp 207-230.
- KÖPPLOVÁ, B., KÖPPL, L. (1989). *Dějiny světové žurnalistiky: celý svět je v novinách*. Praha: Novinář.
- KÖPPLOVÁ, B., KRYŠPÍNOVÁ, J., BEDNAŘÍK, P., ČÁBELOVÁ, L., MORAVEC, V. (2003). *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha: Karolinum
- Lektorské hodiny portál FSV o mediální gramotnosti
- MASTERMAN, L. (1985). *Teaching the Media*. London: Comedia.
- MASTERMAN, L. (1997). A rationale for media education. In KUBEY, R. (ed.) *Media literacy in the information age: Current perspectives*. New Brunswick, NJ: Transaction.
- McCHESNEY, R.W. (2009). *Problém médií. Jak uvažovat o médiích*. Všeň: Grimmus.
- McQUAIL, D. (2007). *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál.
- POTTER, J. W. (2004). *Theory of Media Literacy. A Cognitive Approach*. London: Sage.
- STREET, J. (2011). *Mass media, politics & democracy*. New York: Palgrave.
- TRAMPOTA, T. (2006). *Zpravodajství*. Praha: Portál.

Zahrádkářské kolonie

- AMBROŽOVÁ, V. (2011). *Zahradkáři v Čechách a na Moravě. Historie, současnost, budoucnost*. Praha: Český zahrádkářský svaz.
- BAŽANT, A. (2007). Chvála zahrádkářů. In Literární noviny. Pp 8-9.
- BREN, P. (2002). Weekend Getaways: The Chata, the Tramp and the Politics of Private Life in Post 1968 Czechoslovakia. In CROWLEY, D., REID, S. E. *Socialist Spaces: Sites of Everyday Life in Eastern Bloc*. Oxford: Berg.
- BUČEK, A. (2007). Zahrady, zahrádkářské kolonie a město Brno. In Literární noviny. Pp 8.
- CONSTANTINE, S. (1981). Amateur Gardening and Popular Recreation in the 19th and 20th Centuries. In *Journal of History* 14 (3). Pp 387-406.
- CROUCH, D., WARD, C. (1997). *The Allotment: Its Landscape and Culture*. Five Leaves York: Monthly Review Press.
- FRANKLIN, A. (2002). *Nature and Social Theory*. London: Sage.
- GIBAS, P. (2011). Falešná zeleň a rajske zahrady. In A2 19/2011. Praha: A2.
- GIBAS, P., PAUKNEROVÁ, K. (2011). The Struggle over Nature and Relaxation in (Sub)urban Space: The Case of Garden Colonies in Kbely, Prague 19. *Urban People*. Pp 221-233.
- GLOVER, T. D. et al. (2005). Association, Sociability and Civic Culture: The Democratic Effect of Community Gardening. *Leisure Science* 27. Pp 75-92.
- HONDAGNEOU-SOTELO, P. (2010). Cultivating Questions for a Society of Gardens, *Journal of Contemporary Ethnography* 39 (5). Pp 498-516.
- KELLER, J. (2000). Chvála zahrádkářů. In Salon, příloha deníku Právo, 25. 5. 2000
- KLOUPAROVÁ, P. (2009). Zahrádkářská kolonie jako kulturní fenomén. Diplomová práce, Filosofická fakulta. Brno: Masarykova univerzita.
- KRCH, A. (1997). *Mezinárodní seminář zahrádkářů*. Hradec Králové: Republiková rada ČZS a Územní rada ČZS Hradec Králové.
- KUPERA, A. (2008). *Současný stav a perspektivy zahrádkářských osad v aglomeracích Česka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- LIBROVÁ, H. (2004). Ekologický luxus na zahradě. In *Sociální studia* 8. Brno: Masarykova Univerzita. Pp 163-173.
- LIBROVÁ, H. (2003). *Vlažní a váhaví, kapitoly o ekologickém luxusu*. Brno: Nakladatelství Doplněk.
- LUCEK, F. (1978). *Rady pro zahrádkáře a chateře*. Praha: SZN.
- MACL, O. (1999). *Zahrádkářské hnutí. Kořeny-tradice-vývoj. Almanach k otevření muzea zahrádkářů v Hradci Králové*. Hradec Králové: Republiková rada ČZS a Územní rada ČZS Hradec Králové.
- MACL, O. (2007). 50 let ČSZ, nepublikovaný rukopis.

- MACL, O. (2007). Historické kořeny zahrádkářství a vznik ČSZ. Praha
- MACNAGHTEN, P. (2003). Embodying the environment in everyday life practises. *The Sociology Review* 51 (1). Pp 63-84.
- MAREČEK, J. (1975). Zahrada a její uspořádání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství v Praze.
- PAUKNEROVÁ, K., GIBAS, P., ČÍŽEK, B. (2010). Oáza klidu nebo ráj golfistů? Zahrádkáři a postsocialistická transformace (nejen) v Praze. In SOUKUPOVÁ, B. (ed.) *Neklidná krajina vzpomínání. Konkurenční společenství paměti ve městě*. Praha: ?. Pp 175-186, 193-194.
- PAUKNEROVÁ, K., Gibas, P. (2013). *Pražské zahrádkové osady*. Praha: Útvar hl. m. Prahy.
- PELEŠKA, S. (1982). 25 let práce a činnosti zahrádkářů v ČSR. Praha: ČSZ.
- PLETÁNEK, J. (1923). *Zahrádkové kolonie v cizině a u nás*. Praha: ?
- PLÍŠEK, B. (1996). Význam a podíl ekologického zahrádkaření p ro zlepšení životního prostředí. In *Sborník celostátního semináře ČSZ*. Hradec Králové: Český zahrádkářský svaz. Pp 12-17.
- VINTEROVÁ, A. (1997). *Generel zahrádkových osad*. Praha: Útvar rozvoje hlavního města Prahy.

16. Předpokládaný vedoucí DP: PhDr. Ivan Rynda

17. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zázemí, praxe a zájem studenta):

Návaznost na širší výzkum probíhající na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy, analyzující téma zahrádkářských kolonií.

Jinonice 20. dubna 2014

Diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry